

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Lemping og medvirkning ved skade voldt av rein

Mari Ramberg

Masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902, mai 2021

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og problemstilling	1
1.2	Metode, kilder og avgrensning.....	2
1.3	Begrepsavklaring.....	5
1.4	Videre fremstilling	7
2	Historisk utvikling av reglene om beiteerstatning for rein og bufe.....	7
2.1	Den historiske utviklingen av reineiers ansvar for skade.....	7
2.1.1	Innledning.....	7
2.1.2	Lappekodisillen	7
2.1.3	Felleslappeloven.....	8
2.1.4	Tilleggslappeloven	10
2.1.5	Reindriftsloven av 1933	10
2.1.6	Reindriftsloven av 1978	13
2.2	Den historiske utviklingen av bufeholders ansvar for skade.....	14
2.2.1	Det historiske utgangspunktet	14
2.2.2	Gjeldende rett	15
3	Dagens regulering av ansvar for skade voldt av rein	16
3.1	Innledning.....	16
3.2	Reindriftsloven § 67 – ansvar for skade voldt av rein.....	16
3.3	Unntak fra det objektive ansvaret.....	18
4	Forslag til endringer av reindriftsloven § 67	19
4.1	Innledning.....	19
4.2	Begrunnelse for og forslag til endring av lovbestemmelsen	19
4.2.1	Innledning.....	19
4.2.2	Ansvarsgrunlaget.....	20
4.2.3	Unntak fra erstatningsansvar	22

4.2.4	Inkludering av skadeserstatningslovens regler	23
4.3	Kritikk av gjeldende rett og manglende gjennomføring av lovforslag	25
4.4	Oppsummering	28
5	Lemping og medvirkning i reindriften	29
5.1	Anvendelse av skadeserstatningslovens regler på reindriftsforhold	29
5.2	Generelt om reglene om lemping og medvirkning.....	30
5.3	Skadeserstatningslovens regler om medvirkning	31
5.3.1	Innledende om medvirkning.....	31
5.3.2	Medvirkning med «egen skyld».....	32
5.3.3	Medvirkning ved manglende skadeforebygging	34
5.4	Skadeserstatningslovens regler om lemping	36
5.4.1	Alminnelig lemping av erstatning	36
5.4.2	Lemping som følge av urimelig tyngende erstatningsansvar.....	37
5.4.3	Lemping etter særlige tilfelle	38
5.5	Lemping og medvirkning i reindriftsforhold	38
5.6	Reglene om gjerdehold.....	41
5.6.1	Innledning.....	41
5.6.2	Reindriftslovens regler om gjerdehold	41
5.6.3	De alminnelige reglene om gjerdehold	43
5.6.4	Offentlig støtteordning for oppsett av gjerde	44
5.6.5	Gjerdehold og reindrift.....	45
5.7	Rettstilstanden etter at Femund-dommen ble avsagt.....	47
6	Oppsummering og konklusjon	50
6.1	Innledning.....	50
6.2	Gjeldende rett	50
6.3	Rettspolitiske betraktninger.....	51
	Referanseliste	54

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for oppgaven er skadeserstatningslovens¹ regler om lemping og medvirkning ved anvendelsen av reindriftslovens² regler om objektivt og felles ansvar ved skade voldt av rein. Problemstillingen er hvilken betydning skadeserstatningslovens regler har i tvister om utmåling av erstatning for skade. Oppgavens hovedrettsområder er reindriftsrett og erstatningsrett, herunder også reglene om gjerdehold.

Formålet med oppgaven er å avklare hva som er gjeldende rett ved erstatning for skade voldt av rein. For å besvare oppgavens problemstilling er det sentralt å vurdere hvordan retten er blitt slik den er, for å gi et helhetlig bilde av utviklingen til gjeldende rett. Det er derfor nødvendig å se på den historiske utviklingen av reglene om erstatning for skade voldt av rein. I den sammenheng er det også sentralt å vurdere reindriftsreglene opp mot reglene for jordbruk og husdyrhold. Ikke for å gjøre en sammenlikning, men for å synliggjøre forskjellene mellom hvordan næringene har blitt behandlet når det gjelder skader voldt av de ulike beitedyrene. For å avklare gjeldende rett vil hovedfokuset være på reindriftsretten, men den må ses i sammenheng med reglene for skadeserstatning og gjerdehold.

Det er ikke tilstrekkelig å se på tidligere og gjeldende lovgivning alene for å besvare hva som er gjeldende rett. For å besvare oppgaven er det også sentralt å se på et ubehandlet lovforslag fra 2007, juridisk litteratur og rettspraksis, da særlig Femund-dommen (HR-2018-872-A). Lovforslaget fra 2007 foreslår å gjøre endringer i reindriftslovens regler om skade voldt av rein, for å likestille reindriftsnæringen mer med annet husdyrhold.³ Forslaget er ennå ikke blitt behandlet av lovgiver, noe som har mottatt betydelig kritikk fra flere hold, bla. fra Høyesterett i Femund-dommen i avsnitt 91.

I Femund-dommen gjøres det endringer i normene for hvordan reglene om erstatning for skade voldt av rein skal anvendes, dette blir hovedsakelig behandlet under kapittel 5. Dette sammenholdt med det manglende arbeidet med lovforslaget fra 2007 og kritikken det og gjeldende rett har mottatt, gjør temaet svært aktuelt.

---

¹ Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)

² Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven)

³ NOU 2007: 13 A s. 54 og NOU 2007: 13 B s. 799

1.2 Metode, kilder og avgrensning

For å besvare problemstillingen anvendes en rettsdogmatisk metode. En rettsdogmatisk metode er avklaring av innholdet i gjeldende rett.⁴ For å avklare hva gjeldende rett er vil dagens lovbestemmelse settes opp mot øvrig lovgivning og nyere rettspraksis. Dette vil gi en grundig avklaring av hva som er gjeldende rett.

Til en viss grad vil oppgaven også inneholde en rettshistorisk vurdering, som innebærer å vurdere «retten og rettsutviklingen i et historisk perspektiv».⁵ Det har vært få endringer av reglene om skade voldt av rein etter regelen først kom inn i loven for nesten 140 år siden. Derfor er det hensiktsmessig å anvende rettshistorisk metode for å avklare hvordan retten har utviklet seg til slik den er i dag. Ved å anvende en rettsdogmatisk og rettshistorisk metode vil det gi et mer helhetlig inntrykk av hvordan gjeldende rett er og hvordan den ble slik. Avslutningsvis i oppgaven gjennomføres en kort rettspolitisk vurdering for å avklare hvordan retten bør være.

Det er særlig reindriftsloven § 67, skadeserstatningsloven §§ 5-1 og 5-2, Femund-dommen, og regler om gjerdehold i reindriftsloven § 69 og grannegjerdelova⁶ §§ 7 og 11 som er sentral for å besvare problemstillingen. Dette er primære rettskilder og faller inn under underkategorien autoritative kilder, som «bygger på myndighet til å bestemme hva som er gjeldende rett», eksempler på slike kilder er lov, forarbeid og Høyesterettspraksis.⁷ Primære rettskilder beskrives av Skoghøy som «argumentkilder som i seg selv kan danne rettsregler».⁸ For å avklare hva som er gjeldende rett vil en gjennomgang og vurdering av disse kildene være av særlig verdi.

I tillegg til å vurdere de primære rettskildene vil også sekundære rettskilder være sentrale for å avklare gjeldende rett og hvordan retten bør være. Sekundære rettskilder bygger på de primære og kan ikke alene danne grunnlag for rettsregler.⁹

Juridisk litteratur er også en sentralt sekundær rettskilde som vil anvendes i oppgaven. Særlig Øyvind Ravnas bok *Same og reindriftsrett* og artikkelen *Ansvar for skade forårsaket av rein*:

---

⁴ Skoghøy (2018) s. 25

⁵ Skoghøy (2018) s. 26

⁶ Lov 5. mai 1961 om grannegjerde [grannegjerdelova]

⁷ Skoghøy (2018) s. 38 til 40

⁸ Skoghøy (2018) s. 36

⁹ Skoghøy (2018) s. 36 og 44

*om gjerdehold, objektivt ansvar og medvirkning.*¹⁰ Det samme gjelder Kirsti Strøm Bulls *Studier i reindrifftsrett og Reindrifftsloven Lovkommentar.*¹¹ Viggo Hagstrøms og Are Stenviks *Erstatningsrett* er også sentralt for vurderingen.¹² Det er ikke skrevet så mye om denne problemstillingen etter at Femund-dommen ble avsagt med unntak av i enkelte av disse verkene. Det er derfor også sentralt å vurdere eldre juridisk litteratur for å avklare hvordan forholdet til lovgivningen var før.

NOU 2007: 13 A og B vil også være en relevant kilde, da den inneholder forslag til ny reindrifftslov. Hvorvidt denne i seg selv skal anses som en primær eller sekundær rettskilde er uklart. Skoghøy presiserer at vekten ubehandlede lovforslag tillegges avhenger av om lovforslaget «tar sikte på å kodifisere eller endre tidligere gjeldende rett».¹³ Lovforslaget i NOU 2007: 13 tar sikte på å endre reindrifftsloven og har enda ikke resultert i lovendring. Det kan derfor ikke brukes til å avklare hvordan dagens lovbestemmelser skal forstås. I Femund-dommen anvendes prinsipper fra lovforslaget indirekte og gjennomgående. Dette øker verdien av lovforslaget i seg selv. Det er derfor nødvendig å presentere og vurdere lovforslaget. Ikke for en rettspolitisk vurdering, men for å synliggjøre momenter fra lovforslaget som indirekte anvendes i Femund-dommen og for å presentere hvilke lovendringer som lenge har vært etterspurt. Avslutningsvis vil også lovforslaget få betydning for den rettspolitiske vurderingen. Selv om lovforslaget er godt og gir uttrykk for hvordan reindrifftsloven burde være, vil den foreløpig være å anse som en sterk sekundær rettskilde med høyere verdi enn juridisk litteratur.

Som nevnt er en sentralt primær rettskilde Femund-dommen. Femund-dommen handler om erstatning for skade voldt av rein på innmark, og hvorvidt erstatningsansvaret i regelen er diskriminerende sammenlignet med annet husdyrhold, jf. dommens avsnitt 1. Det vurderes også om erstatningen kan reduseres gjennom lemping eller medvirkning. På grunn av dårlig vær og beite i Femund sijte, vinterbeiteområdet til Saanti sijte og Gåebrien sijte, trakk reinen ned til innmarken i Tufsingdalen og Narjordet, hvor den oppholdt seg i ca. 2 måneder, før reiene hadde mulighet til å flytte reinen ut av området jf. avsnitt 2 og 3. Dommen

---

¹⁰ Ravna (2019a) og Ravna (2019b)

¹¹ Bull (1997) og Bull (2020)

¹² Hagstrøm og Stenvik (2019)

¹³ Skoghøy (2018) s. 82

oppstiller normer for hvordan erstatningsreglene for skade voldt av rein skal forstås og anvendes.

Det har ikke blitt avsagt flere avgjørelser i Høyesterett om rettsspørsmålet etter Femunddommen ble avsagt i 2018. Av den grunn vil avgjørelser fra jordskiftedomstolen, som i alminnelighet er førsteinstans i slike saker, være av interesse for å se om nomene fra Femunddommen er videreført. I saker om skade voldt av rein kan saken behandles både i jordskifteretten og i tingretten jf. reindriftsloven § 70. Avgjørelser fra jordskiftedomstolen er sekundære rettskilder. Alene vil ikke slike avgjørelser ha noen særlig rettskildeværdi, men samlet vil flere avgjørelser kunne gi uttrykk for en praksis på området som kan ha verdi.¹⁴ Verdien av Femunddommen som prejudikat vil dermed øke dersom underretten viderefører normene som følger av dommen.

Det avgrenses mot de øvrige delene av reindriftsloven og skadeserstatningsloven som ikke knytter seg til erstatning for skade voldt av rein og medvirkning og lemping av dette, når skaden skjer på uinngjerdet innmark. Det avgrenses således mot skade som skjer på nydyrkingsfelt og lignende. Derfor tas det ikke stilling til grunneiers utnyttning av eiendom i reinbeiteområdet, jf. § 63. Det avgrenses videre mot skade voldt av rein utenfor reinbeitedistrikt, både skade voldt ved samisk reindrift uten for sitt reinbeitedistrikt og skade voldt av ikke samisk reindrift utenfor det samiske reinbeiteområde (§ 67 andre ledd andre punktum og tredje ledd), og skade voldt av villrein. Hva gjelder reindriftsloven kapittel 9 om «ansvar for skade» er hovedfokuset på § 67, mens øvrige bestemmelser behandles i den grad det er nødvendig. Når det gjelder Femunddommen er fokuset på normene som kan utledes fra den ved anvendelse av reindriftsloven § 67. Derfor avgrenses det mot de øvrige delene av dommen som ikke knytter seg spesifikt mot dette. Dette gjelder særlig vurderingen av om erstatningsansvaret i reglen om skade voldt av rein er diskriminerende. Det legges til grunn at vilkårene for å drive reindrift innenfor Det samiske reinbeiteområdet er oppfylt for de tilfeller oppgaven behandler.

---

¹⁴ Skoghøy (2018) s. 40

1.3 Begrepsavklaring

For å gi en bedre forståelse av reindrifftsretten anses en kort generell begrepsavklaring for å være hensiktsmessig. Den vil hjelpe med forståelsen av reindrifftsretten i sammenheng med skade voldt av rein. Enkelte begreper fra erstatningsretten nevnes også.

Rett til å drive reindrift. Etter reindrifftsloven § 4 første ledd har reindrifftsamene «rett til å utøve reindrift» gjennom alders tids bruk innenfor «det samiske reinbeiteområdet». Med «det samiske reinbeiteområdet» menes områder hvor det «fra gammelt av» har vært drevet samiskreindrift, og som etter fylkessammenslåingen er områder i Troms og Finnmark, Nordland, Trøndelag og deler av Innlandet fylke, jf. første ledd. Gjennom alders tids bruk er det en presumsjon om at samene har «en bruksrett av privatrettslig karakter» til å drive reindrift innenfor de samiske reinbeiteområdene.¹⁵ Det kan etter § 8 første ledd utøves reindrift utenfor de samiske reinbeiteområdene dersom det foreligger tillatelse til dette fra utøvende myndighet. Oppgaven fokuserer på beiteskader som skjer innenfor det samiske reinbeiteområdet.

Siida (sijte på sørsamisk) og siidaandel.¹⁶ Siida defineres i reindrifftslovens § 51 som «en gruppe av reineiere som utøver reindrift i fellesskap på bestemte arealer». Begrepet har flere ulike betydninger som også har variert gjennom lovgivningen.¹⁷ I loven skilles det mellom siida og siidaandel. Siidaandel defineres i § 10 første ledd som «en familiegruppe eller enkeltperson som er en del av en siida» og som driver reindrift. Det som etter loven skiller siida og siidaandel er at siidaen består av flere siidaandeler.

Reinbeitedistriktene reguleres av reindrifftsloven § 42. Siidaene «er administrativt samordnet i reinbeitedistrikter».¹⁸ Ved inndelingen av reinbeiteområdet i distrikter skal det etter § 42 første ledd tas «utgangspunkt i sedvanemessig bruk» for å sikre at grensene blir «naturlig og hensiktsmessige» driftsmessigsett. Hvert distrikt skal ha et eget distriktsstyre som blant annet skal representere reindrifftsinteressene til distriktet etter § 44 første ledd jf. § 43 første ledd.

Retten til flytting av rein følger av reindrifftsloven § 22. Etter første ledd første punktum har reindrifftsutøvere rett til å flytte rein «fritt og uhindret» hvor den «lovlig kan ferdes» innad i

---

¹⁵ Ravna (2019a) s. 261

¹⁶ Ravna (2019a) s. 30

¹⁷ Skogvang (2017) s. 284 og 285

¹⁸ Ravna (2019a) s. 318

reinbeiteområdet og ved «tradisjonelle flyttleier». Flytting er en sentral del av reindriftsretten, som anvendes for å få reinen mellom de ulike årstidsbeitene.¹⁹ Bestemmelsens andre ledd inneholder også et arealinnngrepsforbud i ordlyden «flyttleier må ikke stenges».

Friluftsløven²⁰ § 1 a inneholder definisjonen av hva som anses som **innmark og utmark**. Definisjonene gjelder også for reindriftsloven.²¹ Innmark er blant annet dyrket mark og engslått, områder hvor «almenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker», jf. § 1 a første ledd første punktum. Utmark på den andre siden vil omfatte de områder som er «udyrtet mark» og som ikke anses som innmark, jf. andre ledd. Reinen beiterett følger av reindriftsloven § 19. Etter første ledd har reinen rett til å beite i «fjellet og annen utmarksstrekning», bestemmelsen nevner også ytterligere områder som anses som utmark.

Med **gjerdehold** menes her, oppsett av gjerde som beskytter eiendom mot skade.

Gjerde som freder mot rein. For at et gjerde skal frede mot rein må det være høyt og stødig nok slik at rein ikke kommer seg inn på det inngjerdede området. Ifølge Reindriftslovskomiteen må det være «minst halvannen meters høyde på flat mark».²² Et vanlig strømgjerde eller andre enkle gjerder, vil derfor ikke være tilstrekkelig.

Culpa-ansvaret er et ansvarsgrunnlag i erstatningsretten, som forutsetter subjektiv skyld hos skadevolder.

Pro rata ansvar er en ansvarsfordeling innenfor erstatningsretten. Et pro rata ansvar er når ansvaret fordeles forholdsmessig mellom partene.²³ Fordelingen av erstatningen skal derfor skje etter hvor stor andel av ansvaret det er forholdsmessig å tillegge hver av partene og ikke dele ansvaret helt likt. Etter reindriftsloven § 67 femte ledd om fordeling av erstatning for skade voldt av rein, skjer inndelingen etter reieneiernes reintall. En større siida vil derfor bli ansvarlig for en større del av erstatningsbeløpet enn en mindre siida.

---

¹⁹ Ravna (2019a) s. 344

²⁰ Lov 28 juni 1957 nr. 16 om friluftslivet (friluftsløven)

²¹ Skogvang (2017) s. 272 og Ravna (2019a) s. 337

²² Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 9

²³ Lødrup (2009) s. 365

1.4 Videre fremstilling

Det blir først redegjort for den historiske utviklingen av reglene om erstatning for skade voldt av rein og bufe i kapittel 2. Der redegjøres det også for hva som er gjeldende rett for husdyrhold. Dagens lovbestemmelser fremstilles og vurderes under kapittel 3, mens det i kapittel 4 settes fokus på lovforslaget fra 2007 og kritikken gjeldende lovbestemmelse har mottatt. Det mest omfattende kapitlet er kapittel 5. Under dette vil det først vurderes om skadeserstatningslovens regler kommer til anvendelse på reindriftsforhold. Deretter vurderes reglene om medvirkning og lemping. Så gjøres det en vurdering av hvordan lemping og medvirkning skal vurderes i reindriftsforhold. I kapittel 5.6 vurderes reglene for gjerdehold, både separat og opp mot reindriften. Alt dette behandles under kapittel 5 siden de sammenhengende vil bidra til å avklare hva som er gjeldende rett. I kapittel 6 fremlegges først gjeldende rett før det avslutningsvis gjøres en kort rettspolitisk vurdering.

2 Historisk utvikling av reglene om beiteerstatning for rein og bufe

2.1 Den historiske utviklingen av reineiers ansvar for skade

2.1.1 Innledning

For å få et større innblikk i hvordan erstatningsreglene for skade voldt av rein er i dag er det sentralt å se på utviklingen av reglene. I den sammenheng er det av interesse å se på de historiske reglene for erstatning for skade, i reindriften og for bufehold. Gjeldende rett for bufehold gjennomgås kort avslutningsvis.

2.1.2 Lappekodisillen

Lappekodisillen inneholder de første reglene om erstatning for skade voldt av rein.²⁴ Lappekodisillen var et tillegg til grensetraktaten som ble inngått mellom Norge og Sverige, for å sikre samenes rettigheter på tvers av landegrensene.²⁵ Den anses som «den første bilaterale eller internasjonale avtale som regulerer samiske forhold».²⁶

Regelen om skade voldt av rein følger av lappekodisillen § 16 andre punktum. Etter bestemmelsen pålegges reindriftssamene i Norge og Sverige å påse at de under flytting av rein

---

²⁴ Lov 2. oktober 1751 om Første Codicill og Tillæg til Grendse-Tractaten imellem Kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende (Lappekodisillen) og Ravna (2019a) s. 392

²⁵ Ravna (2019a) s. 58

²⁶ Ravna (2019a) s. 79

over landegrensen ikke påførte «[i]ndbyggere nogen Skade». Videre fremgår det av bestemmelsen at dersom skade oppsto ville reineier bli erstatningsansvarlig og skaden skulle erstattes straks saken var avgjort «efter uvillige Mænds Kiendelse».

Høyesterett har i Rt. 1892 s. 411 vurdert betydningen av lappekodisillen § 16 for ikke grensekryssende forhold. Dommen gjelder skade voldt av rein på sæter og slåttemarkar i tidsrommet 1875 til 1877, jf. dommens s. 411. Førstvoterende anfører at reindriftssamene «have til Pligt at vogte sine Rene, saa de ikke gjøre saadan Skade som omhandlet, eller betale Erstatning», jf. dommen s. 413. I følge førstvoterende må således reindriftssamen betale erstatning dersom de ikke vokter reinen tilstrekkelig. Reglene i lappekodisillen § 10 handler om at samene på tvers av landegrensene skal behandles likt som landets egne innbyggere. Etter en henvisning til blant annet §§ 10 og 16 gir førstvoterende uttrykk for at reglene også må gjelde internt i landet for norske samer, jf. side 413 til 414. At lappekodisillens regler får betydning for både norske og svenske samer i Norge, fremgår også av Rt. 1862 s. 654.²⁷

Reglene i lappekodisillen ville dermed få anvendelse på beiteskadeforhold både ved og utenom grensekryssinger.²⁸ Det ble fremmet forslag til endring av reglene om erstatning for beiteskade, men det kom ingen lov på området før 1883.²⁹ Lappekodisillen gjaldt også for Finnmark, frem til 1933 var det derfor kun reglene i Lappekodisillen som fikk anvendelse i tvister om skade voldt av rein i Finnmark.³⁰

2.1.3 Felleslappeloven

Dagens erstatningsregel for skade voldt av rein bygger på den såkalte felleslappeloven § 9.³¹ Felleslappeloven («den svensk-norske felleslovgivningen») erstattet, men opphevet ikke lappekodisillen.³² Gjennom § 9 jf. § 6 ble det fastsatt et «objektivt fellesansvar» for skade

---

²⁷ Høyesterettsdommen er «[d]elvis inntatt i Rt. 1862 s. 654 og i helhet gjengitt i NOU 1984: 18 s. 654-657, avskrift av skriftlig voteringsprotokoll, Høyesteretts arkiv.», jf. Ravna (2019a) s. 83 fotnote nr. 271, se mer om dommen i Ravna (2019a) s. 81 og 84

²⁸ I dag regulerer Lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige (grensereinbeiteloven) grensekryssende beiteforhold for Norge, se mer Ravna (2019a) s. 37

²⁹ Bull (2020) s. 236 til 237

³⁰ Bull (2020) s. 239

³¹ Lov 2. juni 1883 angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige (felleslappeloven), se også Ravna (2019a) s. 392

³² Ravna (2019a) s. 81

vold av rein.³³ Etter § 29 første punktum gjaldt ikke reglene i felleslappeloven for Finnmark fylke.

Reineiers erstatningsansvar for skade voldt av rein fremgår av felleslappeloven § 9 nr. 1 og nr. 2 første punktum. Reineiere ble etter nr. 1 pålagt å sørge for at innbyggerne i landet ikke opplevde «nogen Skade paa deres Eiendom». For at skade skulle unngås ble reineierne pålagt en vokteplikt over reinen etter bestemmelsen, «med Omhu at vogte sine Ren», jf. § 9 nr. 1. Dersom det ble voldt skade på eiendom, innenfor en av lovens fastsatte områder, ville den aktuelle reineieren bli erstatningsansvarlig, jf. § 9 nr. 2 første punktum. Tolket man § 9 nr. 1 sammen med § 9 nr. 2 første punktum, kan man lese ut et objektivt ansvar. Det forstås at reineieren ikke var skyld i skaden, men ble erstatningsansvarlig hvis vokteplikten ikke var overholdt og reinen gjorde skade på eiendommen. Ansvaret knytter seg til forsømmelse av plikten til å forsikre at reinen ikke volder skade på eiendom, og ikke til skyld hos skadevolder.

Utgangspunktet var at det var den aktuelle reineieren som skulle stå ansvarlig for erstatningen alene. Dette er et klart skille til dagens lovgivning, som behandles under kapittel 3.

Etter § 9 tredje ledd følger reglene om felles erstatningsansvar. Bestemmelsens ordlyd i tredje ledd første punktum stiller opp to «vilkår» som må oppfylles før fellesansvar blir aktuelt,

«Sker Skade paa Eiendom af overnævnte Beskaffenhed inden saadant Distrikt, som i § 6 omhandles, og kan det ikke opdages, ved hvis Ren skaden er foraarsaget, paahviler Erstatningspligten de Lapper, som have sit tilhold i Distriktet, [...]».

Det felles erstatningsansvaret ble kun aktuelt dersom skaden for det første hadde skjedd innad i et beitedistrikt avklart etter § 6, og skadeområdet på eiendommen falt inn under et av erstatningsområdene nevnt i § 9 nr. 2. For det andre at det ikke kunne «opdages» hvem reinen tilhørte. Dersom vilkårene var oppfylt ble erstatningsbeløpet fordelt på reineierne i distriktet etter hver enkeltes reintall, et «proratarisk ansvar».³⁴ For å unngå å betale erstatning måtte

---

³³ Se også Bull (1997) s. 105

³⁴ Bull (1997) s. 106 og Bull (2020) s. 237 og 242, se også begrepsavklaring av «pro rata ansvar» under punkt 1.3 i oppgaven

reineierne i distriktet «godtgjøre» at deres rein ikke var skyld i skaden etter § 9 tredje ledd tredje punktum.³⁵

Det objektive felles ansvaret er videreført i dagens lovgivning i en viss grad, se mer om dette under kapittel 3.

2.1.4 Tilleggslappeloven

Tilleggslappeloven var et supplement til felleslappeloven.³⁶ Lovens formål var å forhindre «ekspansjon av samisk reindrift i fjellheimen i Sør-Norge», og gjaldt også kun i områdene sør for Finnmark.³⁷

Tilleggslappeloven inneholder i § 4 første ledd skjerpede regler for skade voldt av rein på «afskaaren avling» og «udengslaatter».³⁸ Paragraf 4 gjør dette ved å stille disse områdene på samme nivå som erstatningsområdene som fremgår av felleslappeloven § 9 nr. 2 første punktum. I felleslappeloven gjaldt det mildere erstatningsregler for skade på avskåret avling og «udengslaatter». Erstatningsansvaret for «udengslaatter» gjaldt, etter § 9 nr. 2 andre punktum, blant annet ikke hvis området var beskyttet gjennom «indhegnede» eller om området ikke var inngjerdet, men «tydelig fremtræde som Slaatteland».³⁹ Avskåren avling nevnes ikke direkte i felleslappeloven § 9.

Loven innførte flere strenge regler enn de som gjaldt erstatning for skade.⁴⁰

2.1.5 Reindriftsloven av 1933

Reglene om skade voldt av rein i reindriftsloven fra 1933⁴¹ er i lovens kapittel V.

Erstatningsreglene fordeles over fire bestemmelser. Hver bestemmelse behandler ulike geografiske områder, § 39 omfatter de generelle reglene som gjelder over hele landet med unntak av Finnmark, § 40 inneholder unntaksbestemmelser for Troms fylke og § 41 gjelder skader voldt i Finnmark fylke. Det solidariske ansvaret behandles i § 42.

---

³⁵ se også Bull (2020) s. 237 og 242, og Bull (1997) s. 106

³⁶ Lov 25. juni 1897 indeholdende Tillægsbestemmelser angaaende Lapperne og Rensdyrdriften inden de søndenfor Finmarkens Amt liggende Landsdele (Tilleggslappeloven), og Bull (2020) s. 238 og Ravna (2019a) s. 89

³⁷ Ravna (2019a) s. 89

³⁸ Bull (2020) s. 238 og Bull (1997) s. 105

³⁹ Se også Bull (2020) s. 243

⁴⁰ Bull (2020) s. 238 og Ravna (2019a) s. 89

⁴¹ Lov 12 mai 1933 nr. 3 om reindriften (reindriftsloven av 1933)

Hovedregelen for erstatning for områder sør for Finnmark fremgår av § 39 første ledd. Etter bestemmelsens første ledd gjelder reineierens erstatningsansvar skade «som deres rein voldes i reinbeitedistriktet». I likhet med felleslappeloven stilles det opp et ansvar for reineier dersom det voldes skade på grunneierens innmark, uten at det refereres til skadevolders skyldansvar. Etter § 29 skulle reinen holdes under «forsvarlig bevoktning» under flytting og «opholdet i reinbeitedistriktene» for å forhindre at den «volder skade». Paragraf 29 og § 39 må ses i sammenheng, dersom reineier ikke overholdte plikten til «forsvarlig bevoktning» slik at reinen voldte skade på grunneiers område ble reineier erstatningsansvarlig. Det foreligger dermed et objektivt ansvar. Ansvarer knytter seg her, slik som ved felleslappeloven, til forsømmelse av en plikt hvor den har ført til skade.

I tillegg til at § 39 oppstiller et generelt objektivt ansvar for reinskade, oppstilles det også unntak til det i andre og tredje ledd. Etter § 39 andre ledd jf. første ledd bokstav c og d ville reineier blant annet ikke være erstatningsansvarlig for skade på avskåret avling eller «slåtteland» mellom 1. oktober og 31. mai, dersom grunneieren ikke gjorde tiltak for å beskytte seg mot slik skade. I forarbeidene begrunnes dette unntaket med at ulempen vil være større for reindriften enn «den reelle fordel slåttene betegner for jordbruket» og at det derfor må tas hensyn til begge næringene.⁴² Det aktuelle tidsrommet hvor dette unntaket gjelder er på vinteren hvor det er naturlig at jordbrukeren har flyttet avlingen under tak. Det ville vært urimelig å pålegge reineier erstatningsansvar for avskårne avlinger jordbruker ikke har flyttet før vinteren starter.

I §§ 40 og 41 fremgår unntaksregler for de tilfeller hvor skaden skjedde i Troms fylke og egne erstatningsregler for Finnmark. Unntaksreglene for Troms fylke skal anvendes ved siden av § 39 første ledd bokstav e om «havnegang», og knytter seg hovedsakelig til tidsperioder, jf. § 40. Erstatningsreglene for Finnmark er også objektive slik som for resten av landet, jf. § 41 og § 39. Reineiers erstatningsansvar i Finnmark ble påvirket av skadens avstand fra jordbrukerens bolig, hvorvidt området var beskyttet med gjerde eller på annen måte og for tidsrommet skaden skjedde, jf. § 41 første ledd bokstav a til d. Et eksempel følger av § 41 første ledd bokstav a, reineier blir kun erstatningsansvarlig for skade på inngjerde åker og eng dersom inngjerdingen er slik at «gjerdet freder for rein, eller når skaden er voldt innenfor en

---

⁴² Ot.prp. nr. 28 (1932) s. 21 første spalte, se også Bull (2020) s. 238 til 239

avstand av to km fra jordbrukerens bopel». Dette skiller unntaksreglene for Finnmark fra reglene som gjaldt i resten av landet i stor grad.

Grunnen til at reglene for Finnmark var mildere enn i de øvrige delene av landet var siden reindrift var en mer utbredt og økonomisk fremtredende næring enn jordbruk, og derfor burde den vurderes etter en «noget annen målestokk». ⁴³ I forarbeidene utdypes dette med at av hensynet til de økonomiske interessene, rettsoppfatningene i fylket, og jordbruk og reindrifts interesser i fylket kunne ikke de samme erstatningsreglene gjelde i Finnmark som for resten av landet. ⁴⁴ Det var derfor mer naturlig at reindriften ble stilt i en annen stilling. Det samme kan forklare strengere regler i områder hvor jordbruk er en større utbredt næring enn hva reindrift var.

I Rt. 1955 s. 184 ble det vurdert hvorvidt samenes erstatningsansvar kunne påvirkes av ansvarsfrihetsbegrensningen i et amtskjøtet fra 1881, eller om forholdet skulle reguleres av § 41 i reindriftsloven av 1933. Etter en vurdering av amtskjøtet og lovbestemmelsene kom Høyesterett til at «etter Utvalgets mening [er det] naturlig å forstå den nye lovs bestemmelser derhen at de, når ikke annet er sagt, tilsikter å regulere all fremtidig skade, og derfor også avløser tidligere kontraktsbestemmelser om disse forhold», jf. dommen side 185. Tvisten i Rt. 1956 s. 411 omhandlet et lignende tilfellet, men kjøtet var i denne saken fra 1952. Siden ansvarsfrihetsklausulen i kjøtet ble satt etter reindriftsloven av 1933 trådte i kraft, kom Høyesterett til at meningen var å «innskrenke det ansvar reinsamene har etter lovens § 41» og at reindriftssamene derfor måtte frifinnes, jf. dommens side 442 til 443. Tidspunktet for når klausulen ble satt var avgjørende for hvorvidt den måtte vike eller gikk foran lovens bestemmelse. ⁴⁵

Erstatningsansvaret beskrives som et ansvar «en for alle og alle for en» i § 42 første ledd, et solidarisk ansvar. Alle reineiere i det aktuelle distriktet ble omfattet av ansvaret, men det kunne gjøres unntak dersom reineier, innen rett tid, kunne bevise at det ikke var hans rein, jf. bestemmelsens første og andre ledd. Dersom det ikke kunne bevises, ble samtlige reineiere i

---

⁴³ Utkast til lov om reindriften (1922) s. 117 til 118, se også Ravna (2019a) s. 393 og Bull (2020) s. 239

⁴⁴ Utkast til lov om reindriften (1922) s. 117 og 118

⁴⁵ Siden det blir på siden av oppgaven å gå inn i hvorfor disse tvistene oppsto vises det til et petitavsnittet som går nærmere inn på bakgrunnen se Ravna (2019a) s. 394

distriktet solidarisk ansvarlig ved skade etter §§ 39 til 41. Erstatningsbeløpet ble fordelt etter reintall.⁴⁶

Erstatningsreglene som fremgår av §§ 39 til 42 gjelder skader innenfor reinbeitedistrikt. Dersom skaden skjedde utenfor reinbeitedistriktet gjaldt reglene i § 80.

2.1.6 Reindrifftsloven av 1978

Reindrifftsloven av 1978⁴⁷ inneholder i likhet med eldre lover også et objektivt solidaransvar. I forarbeidene påpeker departementet at bestemmelsene i §§ 25 og 26 fungerer som en generell regel som «kan gi grunnlag for erstatningskrav», og en unntaksbestemmelse som nevner «en rekke skadetilfelle og forutsetninger som positivt unntas fra erstatningsplikten».⁴⁸ Dette ble gjennomført med et objektivt ansvar i § 25 første ledd og unntaksbestemmelser i § 26. I motsetning til forutgående lovbestemmelser fremgår det objektive ansvaret tydelig i § 25 første ledd gjennom ordlyden «uten hensyn til skyld».

Den største forskjellen mellom reindrifftsloven av 1933 og reindrifftsloven av 1978 når det gjelder reglene om ansvar for skade voldt av rein, er at de geografiske unntakene ble fjernet. Dette resulterte i at erstatningsreglene ble betydelig strengere i Finnmark, som ved tidligere lovgivning hadde mindre inngripende regler enn hva gjaldt landet for øvrig. I § 26 ble det imidlertid i tredje ledd inntatt regler om gjerdeholdskjønn, disse var ment å «virke som et korrektiv» til at de geografiske differensierte reglene ble fjernet.⁴⁹ I forarbeidene fremgår det at dersom det ikke er enighet om oppsett av gjerde skal dette avgjøres ved «skjønn».⁵⁰ Ved skjønnsvurderingen vil eventuell tidligere gjerdeplikt for grunneier ha betydning, i tillegg til at oppføring av gjerde etter 1933-loven var et «vilkår for erstatning» og «om gjerdet kan ha betydning for ham på annen måte enn som stengsel for rein».⁵¹ Øyvind Ravna påpeker at forarbeidene gir uttrykk for «at reieneier gjennom skjønn skal kunne få videreført den gjerdeplikt grunneierne hadde etter 1933-loven», og at denne forståelsen underbygges av at forarbeidene betrakter regelen som et «korrektiv» til foregående lovregel.⁵² Selv med forsøket

---

⁴⁶ Bull (2020) s. 240

⁴⁷ Lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift (reindrifftsloven av 1978)

⁴⁸ Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 63

⁴⁹ Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 63, Bull (2020) s. 242 og Ravna (2007a) s. 93 og 95

⁵⁰ Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 63

⁵¹ Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 63

⁵² Ravna (2007a) s. 96 og Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 63 se også Ravna (2007b) s. 180-181

på korrigerende er lovgivningen fortsatt mer inngripende i de deler av landet med størst utbredelse av reindrift.

Reindrifftsloven av 1978 § 25 inneholder både regler for skade som oppstår i og utenfor reinbeitedistrikt, jf. andre og tredje ledd.

I 1966 fremla Reindrifftslovkomiteen et lovforslag, de forslo at det solidariske ansvaret skulle være subsidiært og at det skulle stilles krav om gjerde som fredet mot rein for å få erstatning for skade på innmark.⁵³ En rekke av høringsinstansene var kritisk til disse lovforslagene, og departementet tok ikke lovforslaget til følge.⁵⁴

Reglene i både 1978-loven § 25 om det objektive solidariske ansvaret og § 26 om unntak til dette er direkte videreført i reindrifftsloven fra 2007.⁵⁵ Under punkt 3 vurderes reglene om objektivt og solidarisk ansvar i gjeldende reindrifftslov § 67.

2.2 Den historiske utviklingen av bufeholders ansvar for skade

2.2.1 Det historiske utgangspunktet

Fra omtrent samme tidspunkt som reglene fra felleslappeloven ble vedtatt, ble også jordfredningsloven⁵⁶ vedtatt. Jordfredningsloven var en «ren jordbrukslov», jordbruket skulle beskyttes mot fremmed bufe og annet husdyr.⁵⁷ Den var ikke den første loven som regulerte gjerdeholds regler mellom naboer og skader gjort av husdyr.⁵⁸ Regler om objektivt ansvar og medvirkning ble innført i jordfredningsloven, den tidligere lovgivningen inneholdt regler som minnet om disse.⁵⁹

Ansvar for skade voldt av husdyr fremgår av jordfredningslovens andre kapittel. Etter lovens § 1 kunne gjerde kreves av en nabo mot eiendommen til en annen, både når grensene gikk i innmark eller mellom innmark og utmark, med mindre «[f]ritagelsesgrund» i § 3 forelå. Regelen fikk særlig betydning når blant annet storfe eller hest voldt skade på eiendom, se §§ 21 til 25. Etter jordfredningsloven § 24 bokstav c ville ikke bufeholder bli ansvarlig dersom

---

⁵³ Innstillingen og lovforslagene fra Reindrifftslovkomiteen er gjengitt i Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) punkt III på s. 4 til 12, (se særlig s. 9 om skade voldt av rein)

⁵⁴ Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 32 til 37 og s. 62 se også Bull (1997) s. 124 og Femund-dommen avsnitt 63

⁵⁵ NOU 2001: 35 s. 183

⁵⁶ Lov 16. mai 1860 nr. 2 om jords fredning [jordfredningsloven]

⁵⁷ Hærem (1970) s. 13

⁵⁸ Hærem (1970) s. 11

⁵⁹ Hærem (1970) s. 11 til 13

jordeieren ikke hadde ført opp gjerde etter gjerdeplikten i § 1. Paragraf 24 stilte opp ulike situasjoner som kunne føre til bortfall av hele eller deler av erstatningsansvaret når hest eller storfe kom inn på annens eiendom.

2.2.2 Gjeldende rett

I 1961 ble jordfredningsloven erstattet med beitelova⁶⁰ og grannegjerdelova. Det følger av § 6 at beitelova inneholder regler om ansvar for skade gjort av husdyr. Regler om krav på og rett til gjerde, og hvordan fordeling av kostnad for slik oppføringen skal skje fremgår av grannegjerdelova.

Eier av husdyr blir objektivt erstatningsansvarlig for skade de volder på annens eiendom etter beitelova § 7. Hvis skadelidte grunneier blant annet «vanhalda gjerdeskyldnaden sin» etter bestemmelsens andre ledd har han medvirket til skaden, og erstatningen vil kunne reduseres etter reglene om medvirkning i skadeserstatningsloven § 5-1. Hvis den skadelidte har hatt plikt til å sette opp gjerde eller ikke har vedlikeholdt gjerde tilstrekkelig har han medvirket til skaden etter beitelova § 7 andre ledd jf. grannegjerdelova § 7 eller § 11 og skadeserstatningsloven § 5-1.

Hvis en nabo krever gjerde og det vil være «til nytte» for både han og naboen gjerde grenser mot, og «det er klart» at kostnadene ikke overstiger den samlede nytteverdien av gjerdet, foreligger det gjerdeplikt etter grannegjerdelova § 7. Hvordan kostandene av gjerde skal fordeles mellom naboene er regulert i § 8, mens § 11 regulerer tilfellene når nabo er bruksberettiget.

Beitelova inneholder ingen regler om solidarisk eller felles ansvar slik som reindriftsloven.

I reindriftssammenheng stilles det ikke krav til grunneier om å sette opp gjerde som beskytter hans eiendom mot skade voldt av rein. Dersom grunneier ikke ønsker å sette opp gjerde kan reieneier eller reinbeitedistrikt ta slik sak til jordskiftedomstolen for avklaring etter reindriftsloven § 69. Under punkt 5.6 vurderes reglene om gjerdehold i reindriftsrett og for annet husdyrhold opp mot hverandre og mer detaljert.

---

⁶⁰ Lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål (beitelova)

3 Dagens regulering av ansvar for skade voldt av rein

3.1 Innledning

Reglene om ansvar for skade følger av reindriftsloven kapittel 9. Kapitlet omfatter reglene om ansvarsgrunnlag (§ 67), unntaksregler (§ 68), regler om gjerdehold (§ 69) og saksbehandlingsregler for skade voldt av rein (§§ 70, 70a og 70b).

Som nevnt ovenfor er dagens lovregler en direkte videreføring av bestemmelsene i 1978-loven, derfor er forarbeidene til 1978-loven sentrale for å forstå dagens regler om skade voldt av rein.⁶¹ I den sammenheng forstås det også som relevant å vurdere momenter fra et etterarbeid til 1978-loven, NOU 1993: 34 Rett til og forvaltning av land og vann i Finnmark Bakgrunns materialet for samerettsutvalget. Etterarbeidet kan bidra til å avklare hvordan lovbestemmelsen har vært forstått.

I dette kapitlet fokuseres det på regelen om objektivt ansvar og unntaksbestemmelsen.

3.2 Reindriftsloven § 67 – ansvar for skade voldt av rein.

Regelen om skade forårsaket av rein følger av reindriftsloven § 67. Av bestemmelsens første og andre ledd fremgår ansvarsgrunnlaget for slik skade. Andre ledd andre punktum tar for seg skade voldt utenfor reinbeitedistrikt av rein fra nærliggende distrikt, som nevnt innledningsvis tas det ikke stilling til dette i oppgaven. Tredje ledd som omhandler reindrift utenfor reinbeitedistrikt vil heller ikke bli vurdert. Det samme gjelder sjette ledd om regress mot et annet reinbeitedistrikt som det er bevist at den skadevoldendereinene tilhørte.

Etter reindriftsloven § 67 første ledd er reieneier ansvarlig for skade voldt av rein «uten hensyn til skyld». Siden ansvar gjelder uavhengig av om reieneier kan klandres for skaden foreligger det et objektivt ansvar. Det objektive solidaransvaret gjelder «all skade som reiene volder».⁶² I motsetning til tidligere er ikke det objektive ansvaret «begrenset til skade på jordbrukseiendom», men unntaksbestemmelsen i § 68 gjelder kun landbruksforhold.⁶³ I motsetning til flere av de historiske versjonene inneholder ikke dagens bestemmelse noen spesifisering av hvilke områder som dekkes av erstatningsansvaret.

---

⁶¹ NOU 2001: 35 s. 183

⁶² Bull (2020) s. 245

⁶³ Bull (2020) s. 245

I tillegg til å være objektivt ansvarlig for skade voldt av rein, er reineiere også solidarisk ansvarlig etter reindriftsloven § 67 andre ledd. Etter andre ledd første punktum er reineiere i det aktuelle reinbeitedistriktet hvor skaden skjedde ansvarlig «en for alle og alle for en». Gjennom det solidariske ansvaret pålegges det et ansvar på samtlige personer innad i en gruppe. Bakgrunnen for denne regelen knytter seg spesifikt til «at det ofte ikke vil være mulig å fastslå akkurat hvilke rein som har forårsaket skaden».⁶⁴ Den skadelidte grunneieren trenger dermed ikke vite eller finne ut hvem som eier den skadevoldende reinen for å få erstatning.

Skadelidte grunneier kan etter § 67 fjerde ledd velge å rette kravet mot hele reinbeitedistriktet eller å rette det mot den aktuelle reineieren. Det følger av bestemmelsens fjerde ledd at dersom det skal rettes mot reineieren må det være klart at det rettes mot «eieren av den rein som har voldt skaden». Utgangspunktet er at hele reinbeitedistriktet er solidarisk ansvarlig for skaden, men dersom skadelidte er helt sikker på hvem som eide reinen kan han kreve rette reineier for hele erstatningsbeløpet. Det fremgår av et etterarbeid til 1978-loven at «[i] praksis velges alltid det første alternativ[et]», altså at skadelidte krever hele reinbeitedistriktet.⁶⁵ Dette henger nok sammen med bakgrunnen til solidaransvaret, som nevnt ovenfor, om hvor vanskelig det kan være å vite nøyaktig hvilke rein som utøvde skaden.

Det pålagte erstatningsbeløpet skal fordeles mellom reineierne i distriktet etter reintall under reinbeitedistriktets årsmøte, jf. bestemmelsens femte ledd første punktum. Videre fremgår det at erstatningen skal fordeles etter hver reineiers reintall. Hele distriktet blir erstatningsansvarlige gjennom solidaransvaret, men fordelingen av erstatningsbeløpet skjer som i et prorataansvar. Kirsti Strøm Bull fremlegger at forståelsen av bestemmelsen gir uttrykk for to ansvar, ved at det solidariske ansvaret gjelder for skadelidte, mens prorataansvaret gjelder den «interne fordelingen av erstatningen».⁶⁶ Dette forstås som en naturlig teoretisk tolkning av bestemmelsen. At skadelidte kun trenger å kreve reinbeitedistriktet som helhet vil gjøre prosessen enklere for både han og reinbeitedistriktet. Skadelidte slipper på den måten å forholde seg til den interne fordelingen av erstatningen.

Hvis reineier kan bevise at hans rein ikke var skyld i skaden «kan [reineier ikke] pålegges å utrede noen del av erstatningen» etter bestemmelsens femte ledd første punktum.

---

⁶⁴ NOU 1993: 34 s. 227

⁶⁵ NOU 1993: 34 s. 227

⁶⁶ Bull (1997) s. 106

3.3 Unntak fra det objektive ansvaret

Reindriftsloven § 68 omhandler unntak fra regelen om objektivt ansvar. Dersom det skjer skade «under lovlig flytting, opphold eller beiting på flyttlei eller beiteområde i fjell eller utmark» blir ikke reineier erstatningsansvarlig etter § 68 første ledd første punktum jf. § 19. Paragraf 19 regulerer de områder hvor det er og ikke er beiterett. Unntaksregelen gjelder utmarksområder og områder på flyttlei, ikke grunneiers innmark.

Unntaket har derimot begrensninger. Hvis skaden som oppstår «i vesentlig grad overstiger det som må anses som en påregnelig følge av en rasjonell og forsvarlig drift» vil reineieren fortsatt være erstatningsansvarlig, jf. § 68 første ledd. Ordlyden tilsier at dette vil fungere som en sikkerhetsventil, for de tilfeller hvor reineier på noen måte kan klandres for skaden ved å ikke har utøvd «rasjonell og forsvarlig drift». Begrensningen kan betegnes som et «unntak fra unntaket», hvor reineier fortsatt kan bli objektivt ansvarlig.⁶⁷

Et ytterligere unntak fra det objektive ansvaret følger av andre ledd. Reineier blir ikke erstatningsansvarlig for skade rein volder på «avskåret avling» som ikke er tilstrekkelig beskyttet, av for eksempel gjerde, på områder med beiterett.

Unntakene ble gitt som et kompenserende middel etter de geografiske differensierende bestemmelsene fra 1933-loven ble fjernet.⁶⁸ Reineier kunne unndras den objektive erstatningsplikten hvis forholdet falt inn under en av unntakets nevnte omstendigheter.⁶⁹

Virkingen av unntakene til det objektive ansvaret ble vurdert i et etterarbeid fra 1993, der det uttales at «[de] betyr imidlertid ikke så mye i praksis, da de ikke omfatter det helt dominerende skadetilfellet – at rein gjør skade på dyrket mark».⁷⁰ Som nevnt overfor gjelder unntakene i § 68 skader på områder hvor reinen allerede har rett til å beite etter § 19.

Slik som de nevnte etterarbeidene uttrykker er det kun det objektive ansvaret som omfattes av unntakene, reineier vil dermed fortsatt kunne bli ansvarlig etter subjektiv skyld.⁷¹ Unntaket fra det objektive ansvaret blir på denne måten kun en mulighet til å pålegge reineier erstatningsansvar etter subjektiv skyld, han må kunne klandres for skaden.

---

⁶⁷ NOU 2007: 13 B s. 802 til 803

⁶⁸ Se ovenfor punkt 2.1.6, Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 63 og Bull (2020) s. 242

⁶⁹ Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) s. 63

⁷⁰ NOU 1993: 34 s. 227

⁷¹ NOU 1993: 34 s. 227

Unntaksbestemmelsen vil således vanskelig kunne anses som kompenserende for fjerningen av de geografisk differensierende bestemmelsene.

4 Forslag til endringer av reindrifftsloven § 67

4.1 Innledning

Den 1. juni 2001 ble Samerettsutvalget gjenoppnevnt ved kongelig resolusjon for å utrede spørsmålene om «den samiske befolknings rettslige stilling når det gjelder retten til og disponeringen og bruken av land og vann i tradisjonelle samiske områder fra og med Troms fylke og sørover» og å komme med forslag til nødvendige lovendringer.⁷² Det gjenoppnevnte samerettsutvalget omtales ofte som «Samerettsutvalget II», denne benevnelsen anvendes videre i teksten.⁷³ Resultatet av gjenoppnevningen var NOU 2007: 13 Den nye sameretten; Utredning fra Samerettsutvalget. Utredningen kommer i to bind, A og B. Den inneholder blant annet forslag til endringer i reindrifftsloven.

I det følgende presenteres Samerettsutvalget IIs lovforslag til endring av reindrifftsloven § 67 og begrunnelsen for dette. Deretter fremlegges kritikk fra ulike instanser og juridisk litteratur. Dette gjøres for å gi et helhetlig bilde av skade voldt av rein og hvilke endringer som har vært etterspurt.

4.2 Begrunnelse for og forslag til endring av lovbestemmelsen

4.2.1 Innledning

Samerettsutvalget II stiller erstatningsansvaret mellom reineiere og husdyreiere opp mot hverandre og beskriver reineieres ansvar som «klart strengere».⁷⁴ Samerettsutvalget II knytter flere bemerkninger til forskjellene mellom reindrift og annet husdyrhold for å vise ulikhetene mellom næringene. Deriblant at reindrifftsloven ikke har regler om medvirkning slik som beitelova har i § 7 andre ledd og at det ikke gjelder regler om solidaransvar for husdyreiere.⁷⁵ Unntaksbestemmelsen i gjeldende reindrifftslov § 68 kan ikke sammenlignes med henvisningen beitelova har til reglene om lemping og medvirkning i skadeserstatningsloven, jf. ordlyden «medverka» i beitelova § 7 andre ledd.⁷⁶ Medvirkning og lempningsreglene i

---

⁷² NOU 2007: 13 A s. 3

⁷³ Ravna (2019a) s. 78

⁷⁴ NOU 2007: 13 B s. 799

⁷⁵ NOU 2007: 13 B s. 799

⁷⁶ NOU 2007: 13 B s. 799

skadeserstatningsloven kan redusere eller fjerne erstatningsansvaret mens reindrifstlovens unntaksbestemmelse kun oppstiller tilfeller som faller utenfor det objektive ansvaret.

Reinbeitedistriktet er sammen ansvarlige for erstatningsbeløpet de pålegges å betale. Samerettsutvalget II påpeker gjennom henvisning til rettspraksis at et erstatningsbeløp ikke nødvendigvis er «urimelig tyngende» alene, men at flere beløp over tid kan være det.⁷⁷ Det påpekes imidlertid at det finnes eksempel på reinbeitedistrikt som i løpet av kort tid har blitt erstatningsansvarlige for flere hundretusen kroner.⁷⁸ Det blir store summer særlig for reieiere som ikke har hatt noe med skaden å gjøre, men som ikke klarer å bevise det tilstrekkelig når erstatningsbeløpet fordeles.

Samerettsutvalget II fremsetter kort og konsist hvilke endringer som er nødvendig å gjennomføre i reindrifstloven for at reindrift skal kunne likestilles med annet husdyrhold. Det gjelder særlig endring av ansvarsgrunnlaget og en inkludering av de alminnelige erstatningsreglene om lemping og medvirkning i lovbestemmelsen.⁷⁹ Hvordan dette skal innføres i lovbestemmelsen og begrunnelsen for det blir gjennomgått i det følgende.

4.2.2 Ansvarsgrunnlaget

Samerettsutvalget II legger i utredningen frem forslag til endringer av reindrifstloven § 67. Endringene gjelder hovedsakelig første, andre og femte ledd.

I lovforslagets første ledd foreslås det å kombinere dagens første og andre ledd slik at det objektive og solidariske ansvaret fremgår av samme ledd, det objektive av første punktum og solidaransvaret av andre og tredje punktum.⁸⁰ Erstatningsansvaret blir som utgangspunkt å ligge på reieieren alene og ikke hele reinbeitedistriktet.⁸¹ Etter det foreslåtte andre punktum vil det solidariske ansvaret komme til anvendelse dersom det «*innen rimelig tid*» ikke kan fastslås hvem den skadevoldende reien tilhørte.⁸² I de tilfeller pålegges ansvaret medlemmene av siidaandel i den aktuelle siidaen som reien tilhører, og kun dersom det ikke kan fastslås hvilken siida det er, pålegges det solidariske ansvaret hele reinbeitedistriktet.⁸³

---

⁷⁷ NOU 2007: 13 B s. 799

⁷⁸ NOU 2007: 13 B s. 799

⁷⁹ NOU 2007: 13 B s. 799

⁸⁰ NOU 2007: 13 A s. 54

⁸¹ NOU 2007: 13 A s. 54

⁸² NOU 2007: 13 A s. 54

⁸³ NOU 2007: 13 A s. 54

Den foreslåtte endringen av solidaransvaret samsvarer i større grad med felleslappelovens felles ansvar enn dagens lovgivning, se mer om felleslappeloven under punkt 2.1.3. Kort forklart fremgår det av felleslappeloven § 9 tredje ledd at alle reindriftssamene i distriktet blir felles ansvarlig når eier av skadevoldende rein ikke kan «opdages» og skaden skjedde i det aktuelle distriktet. Dagens lovgivning har på den andre siden et «rendyrket» solidarisk ansvar som utgangspunkt jf. § 67 andre ledd første punktum.

Samerettsutvalget II peker på to sentrale momenter ved vurderingen av om det solidariske ansvaret skal endres.⁸⁴ For det første at solidaransvaret bør «justeres slik at erstatningsansvaret får et innhold som er mer på linje med alminnelige prinsipper», og for det andre at en slik justeringen må innebære at skadelidte i saker om skade voldt av rein «ikke blir urimelig dårlig stilt som følge av slik endring».⁸⁵ For å oppnå dette foreslås en løsningen hvor reieneier fortsatt er objektivt ansvarlig for skaden, men solidaransvaret kun inntreffer hvis rette reieneier ikke kan identifiseres innen rimelig tid.⁸⁶ Skadelidte grunneier vil på den måten ikke stilles i en dårligere posisjon.

Når det gjelder dagens erstatningsregler om solidaransvar påpeker Samerettsutvalget II at ansvaret kan ha en «pulveriseringseffekt».⁸⁷ Dette siden hele reinbeitedistriktet blir solidarisk ansvarlig, i stedet for at reieneier eller siidaandel alene må bære ansvaret.⁸⁸

Slik dagens regler er utformet skapes det et skille mellom reindrift og husdyrhold. Målet med endringen slik Samerettsutvalget II forstår er å skape en likestilling mellom næringene i tillegg til å påse at skadelidte ikke stilles dårligere. Det vil naturlig nok ta lengre tid å avklare hvem som er erstatningsansvarlig når det skal avklares hvem som er rett reieneier, jf. den foreslåtte ordlyden «*[k]an det ikke innen rimelig tid fastslås hvem som er eier av reinen*».⁸⁹ Siden lovforslagets ordlyd presiserer at eier må finnes før for lang tid har gått, vil ikke skadelidte settes i en dårligere posisjon.

---

⁸⁴ NOU 2007: 13 B s. 801

⁸⁵ NOU 2007: 13 B s. 801

⁸⁶ NOU 2007: 13 B s. 801 og NOU 2007: 13 A s. 54

⁸⁷ NOU 2007: 13 B s. 801 – 802

⁸⁸ NOU 2007: 13 B s. 801 – 802

⁸⁹ NOU 2007: 13 A s. 54

4.2.3 Unntak fra erstatningsansvar

Samerettsutvalget II foreslår å gjøre endringer i reindrifftsloven § 68. Dagens lovbestemmelse er en unntaksbestemmelse fra det objektive erstatningsansvaret. Lovforslaget innebærer at unntakene fra § 68 føres inn i § 67. Dette presiseres i lovforslaget § 67 første ledd hvor det uttrykkes at reineieren er ansvarlig på de områder hvor reinen «*ikke har rett til å [...] beite*».⁹⁰ Samerettsutvalget II foreslår å utforme regelen om objektivt ansvar etter beitelova § 7, slik at det blir tydelig at «ansvaret gjelder i de tilfellene hvor reinen gjør skade i områder hvor eieren ikke har rett til å la reinen beite».⁹¹ Som nevnt ovenfor lister gjeldende lovbestemmelse opp hvilke tilfeller erstatningsansvaret ikke gjelder. Lovforslaget har en mer generell formulering som knytter seg til at erstatningsansvaret kun pålegges hvor reinen ikke lovlig kan beite. Det objektive ansvaret endres ikke ved presiseringen av at ansvaret kun gjelder ved skade voldt på områder uten beiterett, men ansvaret vil ikke omfatte «all skade voldt av rein» slik dagens bestemmelse gir uttrykk for.⁹² Unntakene som fremgår av dagens regel vil slik fortsatt være gjeldende, men etter min forståelse være inkorporert i lovbestemmelsen på en mer hensiktsmessig og generell måte.

Samerettsutvalget II foreslår å innta et nytt andre ledd i reindrifftsloven § 67. Andre ledd vil fungere som et unntak til hovedregelen i første ledd. Etter lovforslaget vil reineier bli erstatningsansvarlig for skade voldt av rein på områder som faller utenfor bestemmelsens første ledd hvis «*skaden skyldes feil eller forsømmelse fra reineieren*».⁹³ Unntaket gjør reineier erstatningsansvarlig for tilfeller når han kan klandres for skaden. Lovforslagets første ledd inneholder som nevnt en regel om objektivt ansvar for skade på områder hvor reinen ikke har beiterett. Samerettsutvalget II påpeker at det i tillegg til dette «[f]or skader voldt i «lovlige» områder kan imidlertid reinens eier [...] bli ansvarlige etter de alminnelige ulovfestede reglene om skyldansvar».⁹⁴ Andre ledd i lovforslaget vil på denne måten kunne understreke betydningen av første ledd. Utgangspunktet blir erstatning for skade på områder hvor reinen ikke har rett til å beite, men hvis skaden skjer på lovlig område hvor reineier har opptrådt klanderverdig vil erstatning fortsatt være aktuelt.

---

⁹⁰ NOU 2007: 13 A s. 54

⁹¹ NOU 2007: 13 B s. 803

⁹² NOU 2007: 13 B s. 802

⁹³ NOU 2007: 13 A s. 54

⁹⁴ NOU 2007: 13 B s. 802

Samerettsutvalget II anfører at dagens unntaksbestemmelse i § 68 blir «overflødig» og uten «noen praktisk betydning» når regelen «bli[r] konsumert av den foreslåtte endringen i § 67 første ledd».⁹⁵ Dette særlig etter presiseringen som fremgår etter det foreslåtte andre ledd. Endringene som foreslås stiller hverken grunneier/bonden eller reineier i en dårlige stilling enn dagens lovbestemmelse. Disse endringene vil bidra til større likestilling av reindrift og husdyrhold.

4.2.4 Inkludering av skadeserstatningslovens regler

Skadeserstatningslovens regler foreslås inntatt i § 67 femte ledd. Utvalget foreslår at ved erstatningsutmålingen skal bestemmelsene i skadeserstatningslovens §§ 4-1, 5-1 og 5-2 anvendes og tas til vurdering.⁹⁶ En slik endring vil tydeliggjøre at de alminnelige erstatningsrettslige reglene også får anvendelse i denne sammenhengen.

Domstolen har ved flere anledninger kommet til at skadeserstatningslovens regler om lemping og medvirkning ikke gjelder i reindriftssammenheng. Rt. 1975 s. 796 gjaldt erstatning for skade på et nydyrkingsfelt. Høyesteretts kjæremålsutvalg fastslo at manglende gjerdehold ikke var tilstrekkelig for å gjøre en innskrenkende tolkning av reineiers erstatningsansvar, og at lovendring var nødvendig hvis manglende gjerdehold skulle være et unntak fra erstatningsreglene, jf. dommen s. 797.⁹⁷ Det ble gitt en liknende uttalelse i Rt. 1975 s. 1029 på s. 1033 – «[g]jennom nydyrking og driftsomlegging kan private grunneiere treffe tiltak som flyttsamene må avfinne seg med og må innrette sin reindrift etter». Mens det i RG. 1984 s. 524 (Vardø herredsrett) på s. 533 til 534 uttales etter en vurdering at «hverken alders tids bruk, ansvarsfraskrivelse i skjøter eller alminnelige erstatningsrettslige prinsipper om lemping av erstatningsansvaret hver for seg [eller samlet] kan føre til at lovens ordlyd [om objektivt erstatningsansvar] fravikes» i denne saken.⁹⁸ I alle disse rettsavgjørelsene har domstolene kommet frem til at det uten lovendring ikke er noen lovbestemmelse som vil føre til erstatningsreduksjon i reindrifftsretten, etter reglene om lemping og medvirkning i skadeserstatningsloven. Reineier må etter disse avgjørelsene akseptere en eventuell medvirkning og finne seg i den, siden ingen lovbestemmelse gir utrykk for annet.

---

⁹⁵ NOU 2007: 13 B s. 803 og 807

⁹⁶ NOU 2007: 13 A s. 54

⁹⁷ Se også Ravna (2007b) s. 179 og Bull (1997) s. 111

⁹⁸ Se mer om Rt. 1975 s. 796, Rt. 1975 s. 1029 og RG-1984-524 i Ravna (2007b) s. 178 til 179

Det finnes også eksempler i rettspraksis hvor det åpnes for at skadeserstatningslovens regler får anvendelse på reindriftsforhold.⁹⁹ Et av eksemplene utvalget nevner er LF-2002-127 (Frostating) hvor det åpnes for lemping av erstatningsansvar dersom ansvaret vil være «urimelig tyngende for reindriftnæringen».¹⁰⁰ Fra nyere praksis i LF-2016-27982 (Frostating) blir det fastslått at «skadeserstatningslovens alminnelige regler om medvirkning og lemping [gjelder] ved utmåling av skadeserstatning etter reindriftsloven», jf. under «Lagmannsretten vil bemerke: Lovanvendelsen». Videre på samme plass anføres det at selv om norsk rett ikke inneholder en «generell plikt» til å beskytte sin eiendom mot reinbeite skade, vil situasjonen kunne være annerledes hvis gjerdehold er avtalt. Anken av lagmannsrettsavgjørelsen, hvor dette fremgår, er utgangspunktet for Femund-dommen i Høyesterett.

Det finnes altså noen eksempler på at skadeserstatningslovens regler om lemping og medvirkning har vært anvendt i erstatningssaker i reindriften. Dette har skjedd få ganger med store mellomrom og vilkårene for å anvende disse reglene har vært «vurdert så strengt at de ikke har vært oppfylt – og anvendt», og det er derfor de ikke har fått særlig praktisk betydning.¹⁰¹ Det er derfor ikke tilstrekkelig med kun en ulovfestet regel. Samerettsutvalget II påpeker at utviklingen «neppe [har] festnet seg» og at regelen bør lovfestes for å forsikre at de alminnelige erstatningsreglene anvendes ved erstatningsutmålingen til fordel for strengere regler.¹⁰²

Samerettsutvalget II mener at deres lovforlag vil ikke påvirke skadelidende grunneier eller bruksberettiget urimelig.¹⁰³ Medvirkning blir kun gjeldende for skadelidte dersom vedkommende selv «har utvist skyld» og lemping er en «sikkerhetsventil» for å beskytte skadevolder mot «urimelig tyngende ansvar».¹⁰⁴ En innføring av skadeserstatningslovens regler vil på den måten kunne bidra til å likestille reindrift og annet beitehold. Særlig siden beiteloven § 7 andre ledd allerede inneholder en henvisning til erstatningsreduksjon som følge av medvirkning.

---

⁹⁹ Se eksempler på flere slike rettsavgjørelser i NOU 2007: 13 B s. 806

¹⁰⁰ Se også NOU 2007: 13 B s. 806

¹⁰¹ Ravna (2019a) s. 401

¹⁰² NOU 2007: 13 B s. 806

¹⁰³ NOU 2007: 13 B s. 807

¹⁰⁴ NOU 2007: 13 B s. 807, se også skadeserstatningsloven §§ 5-1 og 5-2

Lovforslagene til Samerettsutvalget II for erstatningsansvar ved skade voldt av rein fremstår etter mitt skjønn som nyansert og rettferdig. Utvalget er gjennomgående i utredningen tydelig på at de har et ønske om å likestille reindrift og annet husdyrhold.¹⁰⁵ Reglene i lovforslaget fremstår, etter min forståelse, å samsvare mer med både reglene for husdyr for øvrig og de alminnelige erstatningsrettslige reglene.

4.3 Kritikk av gjeldende rett og manglende gjennomføring av lovforslag

Den gjeldende rettsregelen om erstatningsansvar for skade voldt av rein har vært kritisert i lang tid. Som nevnt er dagens lovhjemmel en direkte videreføring av bestemmelsen i 1978-loven og derfor er kritikken mot denne også sentral. Nedenfor vil et utdrag av kritikk mot erstatningsreglene for skade voldt av rein gjennomgås.

Kirsti Strøm Bull er kritisk til hvordan 1978-loven skjerpet erstatningsansvaret og de store forskjellene mellom behandlingen av reindrift og bufehold.¹⁰⁶ Hun krever at det gjøres endringer i erstatningsansvaret blant annet siden «de strenge erstatningsreglene i dag [er] så tyngende at det *kan knekke reindriften* i området».¹⁰⁷ I tilknytning til dette anfører hun at både ansvarsreglene ved erstatning og grunneiers gjerdeplikt bør være lik for reindrift og bufe.¹⁰⁸ Hun understreker også at reindriftsloven av 1978 viderefører tankegangen om at bufehold skal gå foran reindriften.¹⁰⁹

Reindriftslovutvalget la frem en utredningen til mulige endringer til den nye reindriftsloven hva gjaldt «styring og forvaltningen av reindriften og de interne forhold».¹¹⁰ De rettet kritikk mot erstatningsreglene for skade voldt av rein, selv om det falt utenfor deres mandat. Reindriftslovutvalget ga uttrykk for at erstatningsansvaret i gjeldende reindriftslov § 67 er «strengt og meget omfattende» og at en lovendring var nødvendig.¹¹¹ En slik endring ble ansett som «påkrevet» siden størrelsen på de nå sammenslåtte distriktene fører til at flere reineiere enn rimelig blir erstatningsansvarlige.¹¹²

---

¹⁰⁵ NOU 2007: 13 B se bl.a. s. 799, 801, 802, 803 og 805 til 806

¹⁰⁶ Bull (1997) s. 122 til 124

¹⁰⁷ Bull (1997) s. 123 (min utheving)

¹⁰⁸ Bull (1997) s. 123

¹⁰⁹ Bull (1997) s. 123

¹¹⁰ NOU 2001: 35 s. 3

¹¹¹ NOU 2001: 35 s. 183

¹¹² NOU 2001: 35 s. 183

I Femund-dommen retter Høyesterett kritikk mot gjeldende lovregel og manglende oppfølging av lovforslaget. Høyesterett slår fast at både det objektive og solidariske ansvaret er mer «omfattende» og «vidtrekkende» ved erstatning etter reindriftsloven enn beitelova jf. avsnitt 54 og 59. Førstvoterende påpeker at det er en viss «parallellitet» for det objektive ansvaret ved skade på områder «hvor det ikke er beiterett», mellom reindriftsloven § 67 første ledd og beitelova § 7 første ledd, jf. avsnitt 54. Siden beitelova ikke inneholder en tilsvarende regel om solidarisk ansvar, påpeker førstvoterende at det er sentralt å vurdere forarbeidene til reindriftsloven for å avklare om forskjellen er «saklig begrunnet», jf. avsnitt 59 og 60. Etter en vurdering av den historiske utviklingen kommer førstvoterende i avsnitt 66 til at:

«lovforarbeidene gir (...) et klart preg av å være skrevet i en tid hvor synet på samenes rettigheter var et annet enn i dag. Gjennomgangen av de eldste forarbeidene viser en lite ærerik historie og en nedvurdering av samisk reindrift sammenholdt med jordbrukets interesser som det ikke er grunnlag for. Etter mitt syn er det blant annet ut fra dette uheldig at reglene for ansvar og erstatning ikke ble revidert i forbindelse med vedtakelsen av reindriftsloven av 2007».

Slik kritiserer Høyesterett lovgiver for å ha unngått å revidere reglene før vedtakelsen av reindriftsloven av 2007. Førstvoterende understreker også at forarbeidene er utdaterte. Videre at det er behov for revidering av loven for at den skal samsvare med dagens forståelse av samenes rettigheter. I avsnitt 91 understreker førstvoterende at det er behov for revidering av reglene om skade voldt av rein og trekker frem Samerettsutvalget IIs lovforslag.

Det manglende arbeidet med å følge opp lovforslaget mottar fortsatt kritikk. Blant annet i høringsuttalelser fra 2019 som gjaldt forslag til visse endringer i reindriftsloven.¹¹³

Sametinget, Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) og Norske Samers Riksforbund (NSR) etterlyser «en helhetlig revisjon av reindriftsloven».¹¹⁴ NRL underbygger dette ved å påpeke at departementet gjennom å foreta «flere enkeltvis lovendringer» gir «en erkjennelse av, og et klart uttrykk for, at loven er mangelfull».¹¹⁵ NRL og Kirsti Strøm Bull nevner også Femund-dommen for å fremheve at også Høyesterett har etterlyst en revisjon av loven.¹¹⁶

---

¹¹³ Prop. 90 L (2018-2019) s. 7 og 8

¹¹⁴ Høringsuttalelser fra Sametinget (14.03.2019) s. 1, Norske Reindriftsamers Landsforbund (15.03.2019) s. 1, og Norske Samers Riksforbund (15.03.2019) s. 1

¹¹⁵ Høringsuttalelse fra Norske Reindriftsamers Landsforbund (15.03.2019) s. 2

¹¹⁶ Høringsuttalelser fra Norske Reindriftsamers Landsforbund (15.03.2019) s. 2 og Kirsti Strøm Bull (13.03.2019) jf. Femund-dommen avsnitt 66 og 91

Disse synspunktene fremlegges i oppsummeringen av høringsuttalelsene og det uttrykkes at det «etterlyses en vilje fra departementet til å følge opp lovendringsspørsmål også på de områder hvor næringen og de samiske interessene ser behov for dette».¹¹⁷ Gjennom disse høringsuttalelsene tydeliggjøres det hvor stort behovet er for endring av reindriftsloven deriblant erstatningsreglene.

FNs menneskerettighetskomite har rettet kritikk mot Norge for å ikke følge opp lovforslaget fra 2007. Etter artikkel 40 nr. 1 i International Covenant on Civil and Political rights skal nasjonalstatene, som er bundet av konvensjonen, sende inn rapporter til menneskerettighetskomiteen.¹¹⁸ Menneskerettighetskomiteen gir etter dette anbefalinger til Norge for hvordan deres gjennomføring av konvensjonen bør forbedres. Hva gjelder samenes rettigheter, retter komiteen blant annet kritikk mot manglende gjennomføring av lovforslaget fra 2007 og sterkere etablerte rettigheter for reindrift og fiske:

«The committee is concerned that: (...) (d) the lack of strong legislative framework ensuring land and resource rights to Sami people including fishing and reindeer husbandry; (e) the Government has not yet followed up on proposals of the Sami Rights Committee from 2007 on land and resource rights outside of Finnmark».¹¹⁹

Menneskerettighetskomiteen kommer med forslag til hva som kan gjøres for å gjennomføre de folkerettslige forpliktelsene etter International Covenant on Civil and Political rights. De anbefaler at regelverket, hva gjelder rettigheter til land og utøvelse av reindrift og fiske, utdypes og at lovforslaget til Samerettsutvalget II sikres «effective and speedy follow up».¹²⁰ Menneskerettighetskomiteen er gjennom sine anbefalinger tydelig på at lovforarbeidet bør behandles og at blant annet reindriften må sikres sterkere rettsvern. Gjennom en videre behandling av lovforslaget vil Norge oppfylle særlig disse bekymringene fra komiteen helt eller delvis.

---

¹¹⁷ Prop. 90 L (2018–2019) s. 7

¹¹⁸ International Covenant on Civil and Political rights, 16 December 1966 (Entry into force 23 March 1976) art. 40

¹¹⁹ Human Rights Committee, *Concluding observations on the seventh periodic report of Norway*, CCPR/C/NOR/CO/7, 5. April 2018, Avsnitt 36 (d) og (e)

¹²⁰ Human Rights Committee, *Concluding observations on the seventh periodic report of Norway*, CCPR/C/NOR/CO/7, 5. April 2018, Avsnitt 37 (d) og (e)

Reindrifftsrettsutvalget ble oppnevnt av Sametinget og NRL den 29. oktober 2018 for å «se på behovet for å endre på dagens reindrifftslov». ¹²¹ Sametingsråd Silje Karine Muotka viser til at Sametinget inviterte Landbruks- og matdepartementet til å opprette et lovutvalg for revidering av reindrifftsloven, men at departementet «ønsker tydeligvis å fortsatt endre loven i en oppstykket prosess» – derfor opprettet sametinget Reindrifftsrettsutvalget som «det aller første samiske lovutvalget». ¹²²

4.4 Oppsummering

Det er store forskjeller mellom reindrifftslovens regler om objektivt og solidarisk erstatningsansvar for skade voldt av rein og reglene som gjelder for annet husdyrhold etter betitelova. Det er fortsatt store forskjeller mellom hvordan næringene behandles i lovgivningen.

Det fremstår urimelig at hele reinbeitedistriktet skal bli erstatningsansvarlig før det er gjort undersøkelser for å avklare hvem den skadevoldende reinen tilhørte. At reineiere kun unnslipper å betale erstatningen dersom det kan bevise at deres rein ikke voldt skaden virker urimelig. Dette særlig for større distrikt hvor det er åpenbart at reinen umulig kan ha tilhørt enkelte reineiere.

Gjennom Samerettsutvalget IIs lovforslag forsøkes det å likestille reindrift og bufehold i større grad. Dagens lovgivning bærer fortsatt preg av eldre oppfatninger om at bufehold skulle gå foran reindrift. Endringer av det solidariske ansvaret og inkluderingen av skadeserstatningslovens regler er sentral for å likestille næringene.

Erstatningsreglene for skade voldt av rein har vært kritisert i flere år uten at endringer har skjedd i loven. Samerettsutvalget IIs lovforslag kom for snart 14 år siden og behovet for revidering av reindrifftsloven har økt med årene, særlig etter Femund-dommen ble avsagt.

---

¹²¹ Sametinget, *Reindrifftsrettsutvalget*, u.å. (<https://sametinget.no/naring/reindrift/reindrifftsrettsutvalget/>) (lest: 02.03.2021)

¹²² Tove Østby, «Det første samiske reindrifftslovutvalget er oppnevnt», *Rørosnytt*, 29. oktober 2018, <https://rorosnytt.no/det-forste-samiske-reindrifftslovutvalget-er-oppnevnt/> (lest 16.april 2021)

5 Lemping og medvirkning i reindriften

5.1 Anvendelse av skadeserstatningslovens regler på reindriftsforhold

Av skadeserstatningsloven § 5-5 fremgår det at loven ikke gjelder dersom annet følger av annen lovgivning. Det vil være hvor særlovgivningen har regler om skadeserstatning som passer bedre for det konkrete rettsområde og som skiller seg fra de alminnelige reglene i skadeserstatningsloven. Reindriftsloven er en del av særlovgivningen, men kapittel 9 om skade voldt av rein har ingen bestemmelser om hverken lemping eller medvirkning.

Overskriften til § 26 i reindriftsloven av 1978 var «[l]empninger i ansvaret etter § 25», men bestemmelsen inneholder kun unntaksregler og ingen regler om hverken medvirkning eller lemping. Derfor har overskriften til § 26 i 1978-loven blitt beskrevet som «misvisende» i juridisk litteratur.¹²³

I rettspraksis er det flere eksempler på at skadeserstatningslovens regler om lemping og medvirkning ikke får anvendelse på reindriftsforhold. Et eksempel er Rt. 1975 s. 796, Høyesteretts kjæremålsutvalg fastslo at hvis manglende gjerde på nydyrkingsfelt skulle være en erstatningsreducerende årsak, måtte loven endres jf. s. 797. Det er også eksempler i rettspraksis som åpner for en anvendelse av reglene om lemping og medvirkning, slik som i LF-2002-127 (Frostating) hvor erstatningsreduksjon ville være mulig dersom erstatningen var «urimelig tyngende». Se flere eksempler fra rettspraksis under punkt 4.2.4 om tilfeller hvor erstatning har og ikke har vært vurdert. Det er således flere eksempler fra rettspraksis hvor reglene om lemping og medvirkning ikke kommer til anvendelse, eller kun kommer til anvendelser etter spesifikke vilkår.

I Femund-dommen konstaterer førstvoterende i avsnitt 78 at «det ikke [er] tvilsomt at erstatningsreglene i reindriftsloven må suppleres med de alminnelige bestemmelsene om medvirkning og lemping i skadeserstatningsloven». Dette begrunner førstevoterende, i samme avsnitt, med at bestemmelsene i skadeserstatningsloven er «utslag av alminnelige rettsprinsipper» og understreker at reglene også er aktuelle der «ansvarsgrunnlaget følger av særlovgivning». Med denne uttalelsen gjør Høyesterett det klart at disse reglene skal få betydning i reindriftssammenheng, men også i særlovgivningen for øvrig.

---

¹²³ Bull (1997) s. 113

Det nye utgangspunktet om anvendelsen av reglene om lemping og medvirkning på særlovgivningen, har blitt videreført i juridisk litteratur av Viggo Hagstrøm og Are Stenvik.¹²⁴ Øyvind Ravna har også påpekt at Høyesterett med denne konstateringen «[går] nye veier, idet skadeserstatningslovens regler om medvirkning og lemping tidligere i praksis er avvist å ha relevans i saker om reinskade».¹²⁵ Konstateringen fra Høyesterett, som gir utsalg i et nytt utgangspunkt for skadeserstatningsvurdering i særlovgivningen, er viktig for å unngå fremtidig usikkerhet ved anvendelsen av bestemmelsene.

Til tross for at reindrifftsloven kapittel 9 ikke inneholder begrensninger for anvendelsen av skadeserstatningsloven § 5-5, viser tidligere rettspraksis at reglene om lemping og medvirkning kun unntaksvis har kommet til anvendelse. Etter Femund-dommen ble avsagt må det forstås som sikker rett at reglene får anvendelse i tvister om skade voldt av rein.

I det følgende avklares reglene om lemping, medvirkning og reglene om gjerdehold. Det blir også vurdert hvordan disse reglene kan forbindes med reindrifftsretten. Først behandles lemping og medvirkning hver for seg. Deretter vurderes de generelle reglene om gjerdehold i grannegjerdelova og den særlige regelen i reindrifftsloven. Underveis vises det til normene som kan hentes ut av Femund-dommen. Avslutningsvis vurderes følgende av Femund-dommen og etterfølgende praksis.

5.2 Generelt om reglene om lemping og medvirkning

De alminnelige skadeserstatningsreglene om lemping og medvirkning kommer til anvendelse ved erstatningsutmåling. Målet med skadeserstatningsloven §§ 5-1 og 5-2 er å forhindre at skadevolder lastes unødvendig når skadelidte kan klandres helt eller delvis for skaden, eller når erstatningsbeløpet er «urimelig tyngende» for skadevolder vurdert etter forholdene.

Når det gjelder skade voldt av rein på innmark vil den mest naturlige måten for skadelidtes medvirkning være manglende oppsett av gjerde som freder mot rein.

Gjennom ordlyden «så vidt det er rimelig» i § 5-1 nr. 1, legges det opp til en helhetsvurdering, som må gjennomføres for å avklare om erstatningsreduksjon er «rimelig» på grunn av medvirkning.¹²⁶ Det må også foretas en helhetsvurdering i § 5-2, jf. ordlyden

---

¹²⁴ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 509 og 586

¹²⁵ Ravna (2019b) s. 59

¹²⁶ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 37, Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 510 og 522 og Femund-dommen avsnitt 108

«kan lempes når [...] ansvaret virker urimelig tyngende» eller når det er «rimelig» at ikke skadevolder alene bærer ansvaret. I Femund-dommen avsnitt 98 påpeker Høyesterett at både §§ 5-1 og 5-2 «forutsetter en helhetlig vurdering». I avsnitt 108, når det gjelder § 5-1, presiseres det at ved helhetsvurderingen skal det tas hensyn til «ulike forhold som gjør seg gjeldende i saken». Selv om dommen retter seg spesifikt mot § 5-1, vil uttalelsen også gjelde § 5-2. Helhetsvurderingen er viktig for å avklare om det er rimelig og nødvendig at erstatningen nedsettes.

Lødrup påpeker at helhetsvurderingen ved medvirkning skal skje gjennom «to trinn», hvor det først fokuseres på om skadelidte har medvirket, og deretter vurderes hvorvidt medvirkningen «skal tillegges betydning og i tilfelle hvor meget».¹²⁷ Både § 5-1 nr. 1 og nr. 2, og § 5-2 nevner momenter som vil være sentrale for helhetsvurderingen for bestemmelsens tilfelle, disse vurderes nedenfor under 5.3.2, 5.3.3 og 5.4.

5.3 Skadeserstatningslovens regler om medvirkning

5.3.1 Innledende om medvirkning

Skadeserstatningsloven § 5-1 inneholder regler om medvirkning. Skadelidte har medvirket til skaden han er påført når han har bidratt til at den har skjedd, jf. ordlyden «medvirket til skaden» i første ledd. De ulike delene av bestemmelsen regulerer ulike former for medvirkning. Bestemmelsen er delt inn i tre deler, nr. 1 gjelder medvirkning ved «egen skyld», nr. 2 handler om at skadelidte ikke har gjort sitt for å forhindre eller begrense skade, og nr. 3 knytter seg til de tilfeller hvor andre enn skadelidte har medvirket. Når det gjelder nr. 1 og nr. 2 oppsummerer Nygaard innholdet av bestemmelsene slik: «[m]edan nr. 1 gjeld konkret medverknad, aktivt eller passivt, er altså nr. 2 eit supplement om forsømde generelle tiltak».¹²⁸ I det følgende fokuseres det på disse da de er mest sentral for tvister om skade voldt av rein.

Medvirkning får betydning på de fleste «typer av tap som er gjenstand for erstatning» og gjelder for «alle erstatningspostene» - økonomisk erstatning og menerstatning.¹²⁹

---

¹²⁷ Lødrup (2009) s. 417 se et lignende system i Nygaard (2007) s. 385 (Nygaard nevner ikke her helhetsvurdering)

¹²⁸ Nygaard (2007) s. 390

¹²⁹ Lødrup (2009) s. 410

Ved medvirkning har både skadelidte og skadevolder et ansvar for den aktuelle skaden. Når skadelidte har medvirket til skaden må det vurderes om erstatningsansvaret skal reduseres og hvor mye det eventuelt skal reduseres med. I forbindelse med en eventuell erstatningsreduksjon kan det være aktuelt å foreta en «ansvarsfordeling» mellom skadevolder og skadelidte.¹³⁰ Skadevolder skal på denne måten unngå å betale hele erstatningssummen dersom skadelidte også kan lastes for at skaden har skjedd.

Departementet har slått fast at erstatningsreduksjon kun unntaksvis vil være aktuelt når skadelidtes medvirkning har mindre enn en fjerdedelsbetydning.¹³¹ Skadelidtes adferd må ha hatt en nevneverdig innvirkning på skaden for at erstatningsreduksjon skal være aktuelt. Dersom skadelidtes adferd kun har hatt bagatellmessig virkning fremstår det som urimelig at erstatningen skal reduseres.

I det følgende vurderes bestemmelsens nr. 1 om «egen skyld» og nr. 2 om forebygging av skade og forhindring av ytterligere skade hver for seg, for å avklare hva som vil passe best på reindrifftsforhold.

5.3.2 Medvirkning med «egen skyld»

Skadeserstatningslovens § 5-1 nr. 1 gjelder de tilfeller hvor skadelidte har medvirket ved «egen skyld». Etter bestemmelsen kan skadelidte være ansvarlig etter «forsettlig medvirkning (...) og alle grader av relevant uaktsomhet (grov/simpel og liten)» og uavhengig av om skadevolder er «ansvarlig på subjektivt eller objektivt grunnlag».¹³² Det sentrale er at skadelidte selv har bidratt til at skaden har skjedd gjennom sin handling uansett om det var med vilje eller om det skjedde ved et uhell.

For å kunne redusere erstatningen etter denne bestemmelsen må vilkårene i § 5-1 nr. 1 være oppfylt. Vilråene fremgår av bestemmelsens første punktum, skadelidte må ha «medvirket til skaden» ved «egen skyld». Som nevnt ovenfor må det avslutningsvis foretas en helhetsvurdering for å avklare om erstatningsreduksjon er «rimelig», jf. første ledd første punktum.

---

¹³⁰ Nygaard (2007) s. 385

¹³¹ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 36

¹³² Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 64 se også Lødrup (2009) s. 413

I ordlyden «medvirket til skaden» må det leses ut et krav til adekvat årsakssammenheng.¹³³ Adekvat årsakssammenheng handler om at årsakssammenhengen mellom handling og skade «ikke må være for fjernt eller avledet».¹³⁴ Ved vurderingen av årsakssammenheng er utgangspunktet «betingelseslæren», som handler om at skadelidtes handling må ha vært «nødvendig» for at skaden skulle skje.¹³⁵ Nygaard påpeker, på sin side, at skadelidtes medvirkning handler om at han «ved å handla slik han burde, ville ha avbrote eller hindra den faktiske årsaksrekke som skadevalderen hefter for» – videre at dette skaper et krav til en «hindringssammenheng» for skadelidte.¹³⁶ Årsakssammenhengen vil dermed ikke være tilstrekkelig hvis det er en minimal tilknytning mellom skadelidtes handling og skaden, slik at hans handling ikke kunne forhindre skaden.

Det første medvirkningsalternativet er «egen skyld», derfor er skyldkravet sentralt. Skylden knytter seg, som nevnt, enten til forsettlig eller uaktsom medvirkning. Det sentrale er at skadelidte, i en viss grad, må kunne bebreides for skaden som skjedde, enten ved å ha «*utsatt skadevalder for en risiko*» eller skadelidtes «*mangelfulle varetakelse av egne interesser*».¹³⁷ For å avklare hvorvidt skadelidte har utvist tilstrekkelig grad av «egen skyld» gjennomføres en liknende vurdering som av skadevolders skyld, men hvor culpavurderingens fokus er på en «samfunnsmessig og mellommenneskelig bedømmelse av hans opptreden».¹³⁸ Hagstrøm og Stenvik nevner ulike momenter som vil ha betydning for denne vurderingen, herunder «etisk klander som skadelidte eventuelt kan tillegges», grunnen for å «eksponere seg for risikoen» og særlig hvorvidt hans «handlemåte økte risikoen for skaden».¹³⁹ Skadelidte må kunne bebreides for sin handling og dens innvirkning på skaden. Det er derfor sentralt å vurdere skadelidtes aktsomhet, hva kunne han ha gjort annerledes og i hvilken grad handlingen økte risikoen for skade.

Skadeserstatningsloven § 5-1 nr. 1 nevner momenter som er sentral for helhetsvurderingen, herunder at man i vurderingen «tar hensyn til adferden, og dens betydning for at skaden skjedde, omfanget av skaden og forholdene ellers». Med «forholdene ellers» understrekes det at bestemmelsen ikke er uttømmende og at ytterligere forhold enn de som er nevnt vil kunne

---

¹³³ Kjelland (2016) s. 400, Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 511-512 se også Nygaard (2007) s. 387

¹³⁴ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 512

¹³⁵ Kjelland (2016) s. 400-401 og Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 512

¹³⁶ Nygaard (2007) s. 387 og 388

¹³⁷ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 513

¹³⁸ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 513

¹³⁹ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 513

påvirke helhetsvurderingen. Denne ordlyden åpner også for «bredere sosialpolitiske og økonomiske overveielser» i medvirkningsvurderingen.¹⁴⁰ Ved helhetsvurderingen skal det gjennomføres en grundig vurdering av alle forholdene i saken både etter de momenter bestemmelsen lister opp og andre relevante sider av saken.

Når det gjelder skade voldt av rein er det relevant å vurdere hvorvidt manglende tiltak, slik som oppsett av gjerde, fra skadevolders side kan anses for medvirkning med «egen skyld». Dersom reieneier og grunneier har inngått en avtale om oppsett av gjerde, men grunneier ikke opprettholder sin del av avtalen, vil man lettere kunne si at grunneier har medvirket ved «egen skyld». Skadelidte vil i disse tilfellene kunne bebreides, siden han ikke har opprettholdt sin del av avtalen. Med henvisning til Rt. 1967 s. 1265 og LF-2002-127 (Frostating) konkluderte lagmannsretten i LF-2016-27982 (Frostating), med at manglende gjerdehold ikke kunne anses som medvirkning da det ikke eksisterer en generell gjerdeplikt i norsk rett, jf. dommens punkt «Lagmannsretten vil bemerke: Lovanvendelsen». Lagmannsretten anfører også her at situasjonen kan være annerledes ved avtale om gjerdehold, se også under punkt 4.2.4. Det vil derfor være vanskeligere å si at skadelidte har medvirket med «egen skyld» i de tilfeller hvor det ikke har eksistert et ikke vedlikeholdt gjerde eller avtale om oppsett av gjerde.

I oppgaven fokuseres det mer på de tilfeller hvor det mangler gjerde som freder mot rein og hvor det ikke er inngått avtale om oppsett av det. Etter vurderingen ovenfor fremstår det som at manglende gjerdehold ikke kan anses som medvirkning ved «egen skyld», jf. skadeserstatningsloven § 5-1 nr. 1. Når det ikke eksisterer en generell gjerdeplikt vil ikke manglende gjerde tilsi at skadelidte har utvist «egen skyld» når rein gjør skade på hans område. Selv om skadeserstatningsloven § 5-1 nr. 1 ikke passer på forhold ved manglende gjerdehold, vil den fortsatt kunne få betydning i andre sammenhenger i reindriftsforhold hvor skadelidte har utvist «egen skyld». Det er derimot sentralt å vurdere hvordan dette forholdet vil passe inn under skadeserstatningslovens § 5-1 nr. 2.

5.3.3 Medvirkning ved manglende skadeforebygging

Skadeserstatningslovens § 5-1 nr. 2 gjelder medvirkning når skadelidt ikke har «fjerne[t] eller minske[t] risikoen for skade» i «rimelig utstrekning» eller ikke «etter evne [har] begrense[t] skaden». Bestemmelsen gjelder medvirkning ved manglende skadeforebygging fra

---

¹⁴⁰ Lødrup (2009) s. 418

skadelidtes side. Det vil være i de tilfeller hvor skadelidte burde gjort noe for å forhindre en eventuell skade. I reindriftssammenheng vil nettopp oppsett av gjerde som freder mot rein være et slikt skadeforebyggende tiltak, som må være foretatt før primærskaden oppstår.

Skadeforebygging av ytterligere skade etter den opprinnelige skaden skjedde (tapsbegrensningsplikten) har vært ansett som uskreven rett, det er uenighet i juridisk litteratur om § 5-1 nr. 2 omfatter tapsbegrensningsplikten i tillegg til regelen om skadeforebygging før skade.¹⁴¹ Hvorvidt bestemmelsen omfatter skadeforebygging av ytterligere skade etter primærskaden har skjedd er uten betydning for oppgaven, og vurderes derfor ikke ytterligere. I saker om skade voldt av rein vil det være mest nærliggende å se på de tilfeller av skadeforebygging før skaden skjer.

Skadelidtes skyld må også vurderes etter § 5-1 nr. 2, slik som etter § 5-1 nr. 1.¹⁴² Ordlyden gir uttrykk for at skadelidte har et ansvar for å «fjerne eller minske risikoen» eller «begrense» skaden. I Rt. 2015 s. 216 avsnitt 27 beskrives ansvaret slik, «i rimelig utstrekning og etter evne plikter [skadelidte] å begrense skaden». Hagstrøm og Stenvik påpeker at det «grunnleggende spørsmålet er om skadelidte i lys av omstendighetene kunne og burde handlet annerledes» og at det ved vurderingen av bestemmelsen må «vurdere[s] hvilke muligheter skadelidte hadde til å begrense tapet, og om han burde benytte seg av dem».¹⁴³ Skadelidtes handlemåte, og hva han kunne gjort for å forhindre at en slik skade skjedde, er sentrale for skyldvurderingen.

Skadelidtes ansvar til å beskytte sine egne verdier kan ikke gå utover det som vil være rimelig for han å begrense. Bestemmelsen er tydelig på at skadelidtes ansvar gjelder «i rimelig utstrekning» og «etter evne». Det kan ikke forventes at skadelidte skal gjøre grep for å beskytte seg og sine verdier utover dette. Ved vurderingen av om skadelidte skulle benyttet seg av skadeforebyggende tiltak nevner Hagstrøm og Stenvik noen sentrale momenter – «tiltakens effektivitet», «hvor enkelt de lot seg gjennomføre» og «ulemper eller risikoer de ville innebåret».¹⁴⁴ Dersom skadelidte kunne og burde tatt i bruk noen slike tiltak, uten at de

---

¹⁴¹ Se Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 518-519, Nygaard (2007) s. 391, Lødrup (2009) s. 416 til 417 og Rt. 2015 s. 989 avsnitt 32 og 33

¹⁴² Nygaard (2007) s. 390-391 se også Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 520

¹⁴³ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 520

¹⁴⁴ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 520

kunne anses for å være urimelige, har skadelidte ikke foretatt nødvendige skadeforebyggende tiltak og har på denne måten medvirket til skaden.

Å sette opp gjerde som freder mot rein er kostbart, men man kan motta økonomiske stønad fra staten for slikt gjerde, se om dette under punkt 5.6.4. Siden man kan motta stønad må gjerde som freder mot rein i områder hvor det foregår mye beite anses for et naturlig skadeforebyggende tiltak.

5.4 Skadeserstatningslovens regler om lemping

5.4.1 Alminnelig lemping av erstatning

Reglene om lemping av erstatningsansvar følger av skadeserstatningsloven § 5-2.

Bestemmelsen er en snever unntaksregel fra hovedregelen om full erstatning, som gjør en skjønsmessig reduksjon i et allerede fastsatt erstatningsbeløp.¹⁴⁵ Basert på størrelsen av erstatningsreduksjonen øker kravene til grunnlag for avkortning.¹⁴⁶ Hensynet til skadevolderen er en sentral del av lempingsregelen, skadelidte skal ikke «ruineres» når han har utvist minimal skyld.¹⁴⁷ Bestemmelsen må likevel anvendes «restriktivt» av hensyn til skadelidte.¹⁴⁸ Selv om skadevolder ikke skal ruineres av erstatningsansvaret, har fortsatt skadelidte krav på erstatning for den skade han er påført.

Bestemmelsen og følgende vurdering knytter seg til den «alminnelige lempingsregelen», de «særlige lempingsregler» som gjelder barn og «sinnsyke» i skadeserstatningsloven §§ 1-1 og 1-3 vurderes ikke her.¹⁴⁹

Regelen får anvendelse ved «personskade», «alminnelig formueskade» og «tingskade», og gjelder uansett ansvarsgrunnlag og i og utenfor kontrakt.¹⁵⁰ Skadeserstatningsloven § 5-2 lister opp flere vurderingsmomenter som det må tas hensyn til ved vurderingen av om erstatningsansvaret skal lempes.

Reglene om alminnelig lemping inneholder to alternativer.¹⁵¹ Det første alternativet følger av skadeserstatningsloven § 5-2 første punktum, som gjelder dersom skadevolders

---

¹⁴⁵ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 586-587, Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 65 og Rt. 1997 s. 833 s. 890

¹⁴⁶ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 65

¹⁴⁷ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 586

¹⁴⁸ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 587

¹⁴⁹ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 587 og 590

¹⁵⁰ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 65 og Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 586

¹⁵¹ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 65

erstatningsansvar fremstår som «urimelig tyngende». Det andre alternativet følger av skadeserstatningsloven § 5-2 andre punktum, hvor det følger at erstatningen kan lempes i «særlige tilfelle».

Vurderingsmomentene i første punktum får betydning ved vurderingen av begge alternativene, men vektleggingen av momentene vil kunne variere.¹⁵² Lødrup peker på to fellestrekk ved begge alternativene, det må for det første «foretas en samlet vurdering av partenes interesser», og for det andre at «det endelige resultatet vil bero på en rimelighetsvurdering».¹⁵³

5.4.2 Lemping som følge av urimelig tyngende erstatningsansvar

For å kunne lempe etter hovedregelen i bestemmelsens første punktum, må skadevolderens erstatningsansvar anses som «urimelig tyngende».¹⁵⁴ Ordlyden «urimelig tyngende» er streng, og det forstås at det skal endel til for å oppfylle dette. Hagstrøm og Stenvik trekker frem Rt. 2004 s. 165 for å forklare hva som ligger i vurderingen av «urimelig tyngende», i avsnitt 22 i dommen påpekes det at denne vurderingen vil «beror på en nærmere avveining av «skadens størrelse» mot «den ansvarliges økonomiske bæreevne»».¹⁵⁵

Størrelsen på skaden, skadevolders «økonomiske bæreevne», «forsikringer og forsikringsmuligheter», «skyldforhold» og «forholdene ellers» er vurderingsmomentene som listes opp i bestemmelsens første punktum. Disse er sentrale for å avklare hvorvidt erstatningsansvaret er å anse som urimelig tyngende og slik hvorvidt lemping kan skje. Momentet om «forsikring og forsikringsmuligheter» er ikke særlig aktuelt for reindriftsforhold.

Enkelte av momentene er beskrivende nok i seg selv, andre har behov for ytterligere avklaring. Skadevolders «skyldforhold» vil påvirke hvorvidt lemping er aktuelt, jf. skadeserstatningsloven § 5-2. Når skadevolders skyld har hatt liten innvirkning på skadesituasjonen øker muligheten for lemping, men når det er utvist grov skyld «vil det sterkt tale mot lemping».¹⁵⁶ Slik som ovenfor ved medvirkning etter § 5-1 presiserer «forholdene

---

¹⁵² Ot.prp nr. 75 (1983–1984) s. 66, Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 587 og Lødrup (2009) s. 432

¹⁵³ Lødrup (2009) s. 432

¹⁵⁴ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 587

¹⁵⁵ Se også Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 587

¹⁵⁶ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 588 se også Bull (1997) s. 115 og Lødrup (2009) s. 433-434

ellers» at bestemmelsen ikke er uttømmende og at ytterligere forhold ved skadesituasjonen skal vurderes.

5.4.3 Lemping etter særlige tilfelle

Skadeserstatningsloven § 5-2 andre punktum gjelder hvor det fremstår som «rimelig» at skadelidte bærer ansvaret «helt eller delvis», men bestemmelsen får kun anvendelse i «særlige tilfelle». Ordlyden «særlige tilfelle» tilsier at det kun vil være aktuelt å anvende bestemmelsen i helt spesielle situasjoner. I forarbeidene beskrives bestemmelsen som en «klar unntaksregel» hvor «strengt krav» må være oppfylt for å kunne anvende bestemmelsen.¹⁵⁷ Forarbeidene går ikke nærmere inn på hva de mener med «strengt krav», men det må forstås at det knytter seg til bestemmelsens ordlyd «særlige tilfelle».

I forarbeidene nevnes det eksempler på situasjoner som kan anses som «særlige tilfelle».¹⁵⁸ Et av disse er når «skaden har rammet store verdier som generelt er sterkt utsatt for skade», forarbeidene knytter dette sammen med tilfeller hvor skaden burde vært dekket av forsikring.¹⁵⁹ Selv om forarbeidene knytter det til forsikringstilfeller, forstås uttalelsen slik at tilfellet også vil kunne gjelde generelt utsatte områder. Hagstrøm og Stenvik knytter denne uttalelsen sammen med «objektiv egenrisiko» hvor skadelidte har et ansvar for å beskytte sine egne interesser når større verdier er utsatt for særlig risiko.¹⁶⁰ Dette eksempelet kan ses i sammenheng med tvister om skade voldt av rein hvor det ikke er satt opp gjerde som freder mot rein. Særlig i områder hvor det er kjent at det pågår reindrift. Derimot vil nok slike tilfeller oftest falle inn under medvirkning.

5.5 Lemping og medvirkning i reindrifftsforhold

Ovenfor er det listet opp ulike momenter og vurderinger som knytter seg til både lemping og medvirkning. I det følgende påpekes det hvordan enkelte av disse vil kunne vurderes i reindriftssammenheng.

Når det gjelder «forholdene ellers» er det enkelte situasjoner som vil være særlig passende på reindrifftsforhold. Kirsti Strøm Bull viser til Rt. 1990 s. 33 å påpeker at «behovet for vern av samisk kultur og til reindriftens stilling som samisk kulturbærer», jf. s. 34 i dommen, også vil

---

¹⁵⁷ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 66

¹⁵⁸ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 66

¹⁵⁹ Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) s. 66 se også Lødrup (2009) s. 434-435

¹⁶⁰ Hagstrøm og Stenvik (2019) s. 590

være et vurderingsmoment under «forholdene ellers» ved skade voldt av rein.¹⁶¹ Derfor forstås det at ved vurderingen av «forholdene ellers», må det tas særlige hensyn til reindrift som næring og som en utøvelse av samisk kultur når saken knytter seg til reindriftsforhold. Et annet moment Bull trekker frem som aktuelt under «forholdene ellers» er at «et tyngende erstatningsansvar kan knekke reindriften i området».¹⁶² «Forholdene ellers» omfatter slik et vidt felt av vurderingsmomenter.

Når det gjelder områder som er sterkt utsatt for skade og grunneieren vet det, fremstår det som naturlig at han må beskytte sitt område. Som nevnt har ikke reglene om medvirkning kommet til anvendelse i rettspraksis, siden det ikke er en generell regel om gjerdeplikt i reindriftssammenheng, se punkt 4.2.4, 5.3.2 og 5.6.5. Gjerde som freder mot rein må anses som et naturlig skadeforebyggende tiltak i områder med mye reindrift, se under punkt 5.3.3. At det ikke er satt opp slikt gjerde på området bør få betydning for medvirkningsvurderingen, særlig hvor det er stor risiko for skade voldt av rein.

At gjerdehold er et moment som skal vektlegges ved medvirkningsvurderingen presiseres av Høyesterett i Femund-dommen avsnitt 109. I samme avsnitt understrekes det at det ikke vil være tilstrekkelig å «drøfte spørsmålet om generell gjerdeplikt» alene. Det må gjøres en grundigere vurdering for å avklare om skadelidte har medvirket. Videre i avsnitt 109 nevner førstvoterende flere momenter som vil være av betydning ved vurderingen av gjerdehold, som «eiendommens karakter og eventuell utvidelse av innmark senere år», «tidligere vansker med å holde rein ute» og «beliggenhet». Det presiseres når det gjelder «beliggenhet» at eiendommen kan påvirkes av om den ligger i reinbeitedistrikt eller et område med beiterett jf. avsnitt 110. Alle disse momentene fungerer sammen og må derfor ses i sammenheng. Ved at Høyesterett påpeker at gjerde er et sentralt moment ved medvirkningsvurderingen, underbygges det hvor viktig gjerde vil være for å forebygge skade.

I tillegg til å fremheve gjerdehold som et sentralt moment, påpeker også Høyesterett at «det samiske perspektiv» må vurderes, jf. Femund-dommen avsnitt 109. Det følger av samme avsnitt at lagmannsretten ikke vurderte dette. Når saken gjelder samisk reindrift er det sentralt å vurdere det samiske perspektivet, for å være sikker på at de samiske rettighetene overholdes

---

¹⁶¹ Bull (1997) s. 115 se sistat fra Rt. 1990 s. 33 på s. 34, dommen var en straffesak som gjaldt et ikke vedtatt forelegg om forsømt vokteplikt som følge av at rein hadde gjort betydelig skade på kommunens parkeringsanlegg og private hager, (se s. 33 i dommen)

¹⁶² Bull (1997) s. 115

og ikke settes til side. Dette momentet må ses i sammenheng med momentene om gjerdehold og hver enkelt tvists øvrige momenter.

Samerettsutvalget II påpekte i sin vurdering at reindriftingslovens regler i tvister om skade voldt av rein, ikke samsvarer med «erstatningsrettens prinsipper om aksept av risiko».¹⁶³ I denne sammenheng vises det til Nygaards uttalelse om skadelidtes tålegrense at «det som frå hans side sett er påreknelig eller ventande, kan han innretta seg etter, og dermed er det ofte rimeleg at ham må tola det».¹⁶⁴ På denne måten gis det uttrykk for at en grunneier som ikke setter opp gjerde som freder hans eiendom mot reinbeiteskade har akseptert risikoen det medbringer. Derfor anfører Samerettsutvalget at «prinsippene om aksept av risiko» også bør kunne anvendes i reindriftingsforhold på reineiers erstatningsansvar, i de «tilfeller hvor den skadelidte har opptrådt slik at vedkommende oppfyller [...] kriteriene [for aksept av risiko]» og at dette vil få betydning ved vurdering av medvirkning etter § 5-1.¹⁶⁵ Samerettsutvalget IIs forståelse underbygger at gjerde som freder mot rein vil være et naturlig skadeforebyggende tiltak fra skadelidtes side i reinbeiteområder.

Det har lenge vært et rettslig utgangspunkt at erstatningskravet må være såpass høyt at det vil «knekke reindriften» for å oppfylle kravet til lemping, se blant annet LF-2002-127 (Frostating). Utgangspunktet ble også anvendt av jordskifteretten i Femund-saken, jf. Femund-dommen avsnitt 113. Både Høyesterett i Femund-dommen og lagmannsretten i LF-2016-27982, påpekte at dette var «uriktig rettsanvendelse» og Høyesterett understreker dette med å påpeke at «[e]t slikt kriterium, som ikke oppstilles for andre skadevoldere, ville klart medført ulovlig diskriminering», jf. se avsnitt 113 i Femund-dommen. Denne presiseringen bidrar til å fjerne en praksis som har stilt reindriften i en dårligere stilling enn annet husdyrhold i lengere tid.

Ved helhetsvurderingen av lempingsspørsmålet er det visse momenter det må tas hensyn til i reindriftingsforhold. I Femund-dommen sier Høyesterett seg enig i Femund sjette sin anførsel om at «muligheten for å hindre reinen i å komme inn på innmark, værforholdene og behovet for å ivareta sørsamisk reindrift» skal være momenter ved lempingsvurderingen, se dommens avsnitt 115 og 15. Dette er momenter som forstås å naturlig passe inn under

---

¹⁶³ NOU 2007: 13 B s. 809

¹⁶⁴ Nygaard (2007) s. 267 se også NOU 2007: 13 B s. 809

¹⁶⁵ NOU 2007: 13 B s. 809

vurderingsmomentet «forholdene ellers» i skadeserstatningslovens § 5-2, ved vurdering av reindriftstviser.

Etter gjennomgangen av de nevnte momentene må helhetsvurderingen av lemping og medvirkning etter mitt skjønn, skje i et samisk og reindriftsrettet perspektiv. Dette underbygges av de nevnte vurderingsmomentene Høyesterett fremlegger som sentrale for medvirkningsvurderingen i Femund-dommen. Det sentrale er at dommen bidrar til en større likestilling av reindrift og annet husdyrhold, ved å fravike forskjellsbehandlingen som var fremtredende i tidligere rettspraksis.

5.6 Reglene om gjerdehold

5.6.1 Innledning

En naturlig måte å forhindre skade vold av rein og å beskytte innmarken, er gjerde som freder mot rein. Se begrepsavklaring av gjerde som freder mot rein under 1.3 og gjerde som skadeforebyggende middel under 5.3.3. Som nevnt er det ingen generell gjerdeplikt i reindriftsretten lik den som kan kreves gjennom grannegjerdelova. Grannegjerdelova har regler for oppsett og krav på gjerdehold, men loven kommer ikke til anvendelse dersom annet følger av «serlege rettshøve», jf. § 1 første ledd første punktum. Hvis særlovgivningen har mer passende regler, vil ikke grannegjerdeloven komme til anvendelse.

Reindriftsloven har en egen bestemmelse om gjerdehold for å beskytte mot erstatningsansvar i § 69. Siden § 69 inneholder en særregel for gjerdehold i reindriftssammenheng, kommer ikke grannegjerdelova til anvendelse. De generelle reglene om gjerdehold gjelder derfor ikke for reindrift slik de gjør for annet husdyrhold.

I det følgende vurderes reglene i reindriftsloven og grannegjerdelova separat. Selv om grannegjerdelova ikke kommer til anvendelse på reindriftsforhold vil det fortsatt være av interesse å vurdere disse reglene. Dette for å gi et bedre innblikk i reglene om gjerdehold både generelt og for reindriften, særlig etter Femund-dommen i avsnitt 109 fastslo at gjerdehold ville være et sentralt moment for medvirkningsvurderingen.

5.6.2 Reindriftslovens regler om gjerdehold

Reglen om gjerdehold i reindriftsloven følger av § 69. Bestemmelsen kommer til anvendelse når det «i mangel av minnelig overenskomst» mellom reieneier og grunneier er nødvendig å få

avgjort gjerdehold i jordskifteretten, jf. første ledd første punktum. Det fremgår av Femunddommen avsnitt 85 at denne bestemmelsen er «lite brukt».

Hvis grunneier motsetter seg gjerde som freder mot rein, kan reieneier eller reinbeitedistriktets distriktsstyre få saken avgjort av jordskiftedomstolen, jf. første ledd første punktum. Det fremgår videre på samme plass at jordskiftedomstolen skal avgjøre om reieneier «skal ha adgang til å føre opp gjerde til støtte for sin driveplikt og sikring mot erstatningsansvar». Ordlyden «sikring mot erstatningsansvar» gir uttrykk for at et gjerde vil ha stor betydning i å forhindre at rein tar seg inn på innmark og gjør skade.

Dersom det ikke oppstår enighet mellom partene må saken avgjøres i jordskifteretten. Dette gjør prosessen for gjerdehold langvarig og tidkrevende. Et eksempel på dette er LH-2019-182321 (Hålogaland), grunneierne tok ut sak i 2017 for å blant annet få satt opp konfliktforebyggende gjerde, men saken ble ikke endelig avgjort før 23. mars 2021, 4 år senere.¹⁶⁶

Siden lovbestemmelsen er en direkte videreføring av reindriftsloven av 1978 § 26 tredje ledd må forarbeidene til den anvendes.¹⁶⁷ Med utgangspunkt i forarbeidene anfører Øyvind Ravna at § 26 tredje ledd i reindriftsloven av 1978 innebærer at «reieneier gjennom krav om skjønn kan få rett til å føre opp gjerde til sikring mot erstatningsansvar, og at rimelig andel av kostnad ved dette gjerde kan pålegges grunneier etter nytte».¹⁶⁸ Siden bestemmelsen er direkte videreført i § 69, må forståelsen fortsatt gjelde for dagens lovbestemmelse. Formuleringen «ved skjønn» er nå tatt ut av bestemmelsens første og andre ledd, men selv om ordene ble fjernet var det «ikkje meininga å endre det materielle innhaldet».¹⁶⁹ Siden innholdet i bestemmelsen var ment å være den samme, forstås det slik at Øyvind Ravnas forståelse av bestemmelsen fortsatt er aktuell.

Samerettsutvalget II har foreslått at det inntas et nytt andre ledd i bestemmelsen, hvor reieneier fritas for erstatningsansvar dersom det ikke er satt opp gjerde som freder mot rein på områder

---

¹⁶⁶ Avgjørelsen på Lovdata (LF-2019-182321) gjengir Hålogaland lagmannsretts jordskifteavgjørelse fra 5. november 2020. Saken ble endelig avgjort 23. mars 2021, hvor hovedsakelig fordeling av kostnader og gebyr ble avgjort, men avgjørelsen fra 5. november ble også fastsatt jf. Hålogaland lagmannsretts avgjørelse 23. mars 2021 (saksnummer 19-182321AJA-HALO).

¹⁶⁷ NOU 2001: 35 s. 183, under punkt 2.1.6 vurderes forarbeidene til § 26 i reindriftsloven av 1978

¹⁶⁸ Ravna (2007a) s. 96 og Ravna (2007b) s. 181. Se mer overfor under punkt 2.1.6

¹⁶⁹ Prop. 101 L (2012–2013) s. 493

med «nydyrking eller liknende tiltak i utmark der det er reinbeiterett».¹⁷⁰ Dette begrunnes blant annet med at nydyrking og inngrep vil «innskrenke» beitearealet, noe som kan føre til at reiene blir ansvarlig for skade på områder hvor det tidligere var lov å beite.¹⁷¹ I tillegg til at det generelt sett har vært vanskelig å få gjennomslag for erstatningsreduksjon etter manglende gjerdehold fra grunneiers side.¹⁷²

5.6.3 De alminnelige reglene om gjerdehold

De vanlige reglene om gjerdehold følger av grannegjerdelova. I det følgende fokuseres det på lovens §§ 6, 7 og 11. Som nevnt innledningsvis gjelder disse reglene hvor det ikke følger annet av særlovgivningen, derfor får de ikke anvendelse på reindriftsforhold.

Utgangspunktet for grannegjerdelova er gjerderett. Naboer har rett til å sette opp gjerde dersom de selv står for kostnadene jf. § 6. I tillegg til at man selv må stå for kostnadene, må også vilkårene og hensynene som følger av § 4 overholdes. Etter § 4 første ledd må gjerde ikke skape noen form for «lyte» eller ulempe for naboeiendommen som kan anses som «uturvande» eller «urimelig». Hærem oppstiller et eksempel på hva som skal anses som «*unødig* [uturvande] til ulempe»; oppsettet av gjerde kan ikke påføre «naboeiendommen større ulemper enn formålet [med gjerde] krever».¹⁷³ Det må være et balansert forhold mellom den nytte gjerde vil gi og den ulempe det eventuelt vil medbringe. Gjerde kan heller ikke anses som «urimelig», for å avklare om gjerdet er urimelig veies ulempene opp mot fordelene av gjerdet.¹⁷⁴ Såfremt gjerdet ikke skaper noen urimelige eller unødvendige ulemper for naboeiendommen har naboen rett til å sette opp gjerde slik han ønsker.

Gjerdehold kan også kreves etter grannegjerdelova § 7. Etter første ledd kan en nabo kreve gjerde hvis begge vil dra nytte av det og kostnadene ikke overskrider nytten. For å avklare om gjerde kan kreves, anfører Hærem at tre sentrale forhold må vurderes – begge partenes «nytte av gjerdet», samlet «nytte» og kostnadene av slikt gjerde.¹⁷⁵ Øyvind Ravna påpeker at gjerdeplikten knytter seg til gjerdets nytteverdi: «dersom eiendommene samlet har større nytte enn kostnad av gjerde, kan nabo kreve gjerdehold av nabo».¹⁷⁶ Når «nyttens» av gjerde skal

---

¹⁷⁰ NOU 2007: 13 A s. 54

¹⁷¹ NOU 2007: 13 B s. 809 se også Ravna (2019a) s. 399

¹⁷² NOU 2007: 13 B s. 809 se også Ravna (2019a) s. 399

¹⁷³ Hærem (1970) s. 16 og 17

¹⁷⁴ Hærem (1970) s. 17

¹⁷⁵ Hærem (1970) s. 19 til 20

¹⁷⁶ Ravna (2007a) s. 91 se også Ravna (2007b) s. 172 og 173

vurderes i praksis må helheten inntas slik at man i tillegg til det økonomiske aspektet også vurderer ytterligere forhold ved gjerdet.¹⁷⁷ Hærem presiserer blant annet, i tilknytning det økonomiske aspektet, at «[e]nhver skade eller utgift unngått vil øke inntekten eller avkastningen».¹⁷⁸ Med dette forstås det at gjerde vil være lønnsomt såfremt det vil forhindre tap av forskjellig slag.

En stor fordel ved gjerde vil være å unngå skade på eiendom, særlig i de områder hvor det er større risiko for skade. Ser man dette opp mot reindriften vil et gjerde som freder mot rein forhindre skade på grunneiers eiendom og reieneier vil unngå å bli erstatningsansvarlig. Et gjerde vil på den måten gange begge partene.

Når forholdet står mellom grunneier og den bruksberettigede følger reglene for gjerdehold av grannegjerdelova § 11. En bruksberettiget er etter § 11 andre ledd en som har beiterett på hele eller deler av grunneiers eiendom. Etter første ledd første punktum har både bruker og grunneier «rett til å krevja» gjerdehold og et likt ansvar for vedlikehold.

Etter fremstillingen av reglene for gjerdehold i både grannegjerdelova og reindriftsloven kan man se at det er store forskjeller mellom de. Mens man etter grannegjerdelova både har en rett og en plikt til gjerdehold, må man gå via jordskiftedomstolen for å få det fastsatt i reindriftsforhold. Også en bruksberettiget står sterkere enn reieneier når man ser grannegjerdelova § 11 opp mot reindriftsloven § 69. Siden grannegjerdelova inneholder en begrensning til særlovgivningen gjennom ordlyden «serlege rettshøve» i § 1 første ledd første punktum, er lovendring nødvendig for at reglene også skal få anvendelse på reindriftsforhold.

5.6.4 Offentlig støtteordning for oppsett av gjerde

Hvis det er enighet om oppsett av gjerde som freder mot rein kan det søkes om offentlig stønad til dette gjennom forskrift om konfliktforebygging i reindrift § 3 første ledd.¹⁷⁹ Dersom søknaden om tilskudd oppfylles vil inntil 80 prosent av kostnadene kunne dekkes, jf. forskriftens § 3 fjerde ledd.

---

¹⁷⁷ Hærem (1970) s. 24

¹⁷⁸ Hærem (1970) s. 25

¹⁷⁹ Forskrift 19. juni 2008 nr. 707 om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part (forskrift om konfliktforebygging i reindrift). Forskriften erstatter Forskrift 3. juli 1996 nr. 1467 om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part

Partene i søknaden er reinbeitedistriktet eller en siida på den ene siden og landbrukspart eller annen part på den andre siden, jf. § 2. Hvis en part er bruksberettiget til området stilles det krav om skriftlig tillatelse fra grunneier til gjennomføring av gjerdehold, jf. § 4 andre ledd.

For å ta nytte av ordningen må en rekke vilkår være oppfylt, disse fremgår av forskriftens § 3. Området som skal vernes mot reinskade må falle inn under en av bestemmelsens nevnte kategorier, slik som innmark, videre må området i jordbrukstilfeller også være «holdt i hevd», jf. første og sjette ledd. Område som skal vernes må dra nytte av gjerde som freder mot rein. Hvis søknad godkjennes må partene vedlikeholde gjerdet, jf. femte ledd. Det kan gis tilskudd til andre konfliktforebyggende tiltak hvis det foreligger «spesielle forhold» jf. § 3 andre ledd. Det er uklart hvilke tiltak det kan være, derfor må det vurderes konkret i hver sak om tiltaket er konfliktforebyggende og om det foreligger «spesielle forhold».

Partene må utarbeide en kostnadsoversikt som må godkjennes, tilskudd blir kun gitt hvis kostnadene overskrider 5 000 kroner, jf. § 3 tredje ledd første punktum og § 4 fjerde ledd. De resterende kostnadene skal fordeles likt mellom partene jf. § 3 tredje ledd andre punktum. At kostnadene må være på mist 5000 kroner illustrerer hvor dyrt slik gjerde kan bli. Til illustrasjon kan det nevnes at de anslåtte totalkostnaden av gjerde i LH-2019-182321 var på over nihundretusen kroner, jf. avgjørelsen punkt 4.¹⁸⁰

Oppsett av gjerde som freder mot rein vil i seg selv ha en positiv effekt for både reineier og grunneier. Gjerde vil forhindre reinbeiteskader på grunneierens eiendom og slik beskytte reineier mot å bli erstatningsansvarlig. Det er vanskelig å se gode grunner for å ikke ta nytte av denne ordningen når den har en positiv effekt på begge partene.

5.6.5 Gjerdehold og reindrift

Som nevnt ovenfor har både bufeholdere og reineiere et objektivt ansvar for skaden deres dyr volder, jf. beitelova § 7 første ledd og reindriftsloven § 67 første ledd. Bufeholders erstatningsansvar kan lettes dersom skadelidte ikke har fulgt gjerdeplikten etter beitelova § 7 andre ledd jf. grannegjerdelova §§ 6, 7 og 11 og skadeserstatningsloven § 5-1. Som nevnt gjelder det ikke et slikt unntak for reineiere. Det er slik stor forskjell mellom erstatningsansvaret og erstatningsreduksjon mellom reineiere og annet husdyrhold.

---

¹⁸⁰ Se det endelige resultatet i Hålogaland lagmannsretts avgjørelse 23. mars 2021 (saksnummer 19-182321AJA-HALO)

Hvorvidt manglende gjerde som freder mot rein kan være erstatningsreducerende har vært behandlet i domstolen ved flere anledninger – Rt. 1967 s. 1265, Rt. 1975 s. 796 og LF-2002-127. Rt. 1975 s. 796 og LF-2002-127 behandles ovenfor i punkt 4.2.4, 5.1 og 5.5.

Erstatningen ble ikke redusert som følge av medvirkning ved manglende gjerdehold i noen av disse sakene.

Staten hadde tilbyd grunneier materiale til oppsett av gjerde som freder mot rein før skaden skjedde i Rt. 1967 s. 1265. Til tross for at grunneier motsatte seg tilbudet fra staten ble det ikke ansett som medvirkning, da det ikke var en «alminnelig plikt til å holde gjerde» for å beskytte seg mot slik skade i Troms fylke, jf. dommens s. 1266. Det blir også fastslått i LF-2002-127 at manglende gjerdehold ikke kan anses som «erstatningsreducerende medvirkning». Det er slik flere eksempler på at medvirkning har vært avvist siden det ikke foreligger generell gjerdeplikt, se ovenfor i punkt 4.2.4 og 5.3.2. Øyvind Ravna oppsummerer resultatet av de nevnte rettsavgjørelsene med at «fravær av tiltak fra grunneiers side for å redusere skaderisiko, slik som inngjerding, ikke har fått betydning for erstatningsansvaret».¹⁸¹ Det disse rettsavgjørelsene viser er at domstolene i lang tid har forholdt seg til at dersom det ikke foreligger en konkret regel om medvirkning med manglende gjerdehold, vil det ikke være aktuelt. Erstatningsreduksjon som følge av manglende gjerdehold har derfor vært vanskelig å få gjennomslag for.

I Femund-dommen blir det fastslått at norsk lovgivning ikke inneholder en «generell gjerdeplikt», jf. avsnitt 84. Selv om det ikke er en generell plikt vil manglende gjerdehold nå kunne påvirke helhetsvurderingen ved lemping og medvirkning. Som nevnt, kom Høyesterett i Femund-dommen til at gjerdehold er et sentralt moment ved vurderingen av medvirkning i saker om skade voldt av rein, se dommens avsnitt 109 og ovenfor under punkt 5.5. Ovenfor vises det også til flere momenter Høyesterett trekker frem som sentrale for vurderingen. Et ytterligere moment som nevnes er hvorvidt forskrift om konflikthforebygging i reindrift er anvendt og «betydningen» av forskriften, jf. Femund-dommen avsnitt 109. Selv om manglende gjerdehold tidligere ikke har vært av betydning for medvirkningsvurderingen, vil den sammen med øvrige gjerdeforhold ha stor betydning.

---

¹⁸¹ Ravna (2019b) s. 57

I Femund-dommen vurderer Høyesterett blant annet reglene om gjerdehold og reineiers mulighet til å sette opp gjerde, se dommens avsnitt 82 til 85. Førstvoterende påpeker i avsnitt 85, med henvisning til RG-1981-592 (Frostating), at reineier bør falle inn under betegnelsen «granne» i grannegjerdelova, og på den måten ha muligheten til å påberope seg lovens bestemmelser. Videre i samme avsnitt viser førstvoterende til at reindriftsloven i § 69 har en bestemmelse om gjerdehold «som er antatt å passe bedre». Det forstås at «antatt å passe bedre» sikter til at bestemmelsen behandler reindriftsforhold spesifikt, og at lovgiver har utarbeidet bestemmelsen med dette i mente. Derfor må reindriftslovens spesifiserte regel anvendes på slike forhold frem til en eventuell lovendring.

Kirsti Strøm Bull trekker frem gjerdets nytteverdi under vurderingen av forskjellen mellom gjerdereglene i reindriften og ved annet husdyrhold.¹⁸² Hun påpeker at reglene for å kreve oppsett av gjerde etter grannegjerdelova § 7 knytter seg til en vurdering av gjerdets nytteverdi, blant annet hvorvidt «naboen ved oppsetting av gjerde vil unngå beiteskader fra bufe».¹⁸³ I Femund-dommen vises det til Bulls uttalelse om nytteverdi og påpekes at «[m]uligheten for å unngå beiteskade kan være en slik nytteverdi», jf. avsnitt 84. Et gjerde vil beskytte både grunneieren mot beiteskade på sitt område og bufeholder mot erstatningsansvar. En plikt om gjerdehold i reindriftssammenheng vil ha lik nytteverdi. Dette underbygger hvor sentralt gjerde vil være som en forebyggende faktor for å forhindre reinbeiteskade på innmark.

5.7 Rettstilstanden etter at Femund-dommen ble avsagt

Resultatet av Femund-dommen ble at både lagmannsrettsdommen og jordskifteoverrettsdommen¹⁸⁴ ble opphevet hva gjaldt lemping og medvirkning. Saken ble sendt tilbake til Frostating lagmannsrett for en helhetsvurdering av spørsmålet om lemping og medvirkning, jf. Femund-dommen avsnitt 127. Saken endte med et rettsforlik i Frostating

---

¹⁸² Bull (1997) s. 112

¹⁸³ Bull (1997) s. 112

¹⁸⁴ Jordskifteoverretten og lagmannsretten var ankeinstansene etter Lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (jordskifteloven) § 61. Etter ikrafttredelsen (1. januar 2016) av Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eiendom m.m. (jordskiftelova) er kun lagmannsretten ankeinstans, jf. § 8-1. Departementet foreslo, ved lovforslaget til dagens jordskiftelov, «at dei eksisterande jordskifteoverrettane blir ein del av lagmannsretten» jf. Prop. 101 L (2012-2013) s. 372. Dette ble blant annet begrunnet med at usikkerheten som knyttet seg til hvilken ankeinstans som skulle anvendes, ble fjernet, jf. Prop. 101 L (2012-2013) s. 371-372.

lagmannsrett mai 2019, hvor partene blant annet ble enige om å sette opp «sperregjerde for å beskytte jordene» og en pengegave på 60 000 fordelt på tre kirker i nærområdet.¹⁸⁵

Etter gjennomførte undersøkelser ble det kun funnet tre saker som behandlet temaet om skade voldt av rein etter at Femund-dommen ble avsagt. Den 16. november 2020 avsa Helgeland jordskifterett skjønn etter felles behandling av tre saker om erstatning for skade voldt av rein 17-060242SKJ-JMOS (Øksningen ytre), 17-064768SKJ-JMOS (Sørviken) og 17-064769SKJ-JMOS (Breistrand). Sakene gjaldt erstatning for innkjøp av rundballer som følge av dårlige avlinger etter skade voldt av rein i perioden vinteren 2016 til 2017.

På grunn av dårlige bevis, for at skadene på innmarken var gjort av rein, konkluderte derfor skjønnsretten med at reinbeitedistriktet ikke ble erstatningsansvarlig.¹⁸⁶ I saken om Øksningen ytre ble det derimot tilkjent erstatning for skade på et gjerde som gjaldt et tidligere avtalt, men ubetalt erstatningsbeløp.¹⁸⁷

Femund-dommen var et moment for skjønnsvurderingen i Øksningen ytre, Sørviken og Breistrand sakene. Hva gjelder medvirkning nevnes det i relasjon til Femund-dommen at:

«det ikke [er] dokumentert at grunneierne aktivt har gjort tilstrekkelig for å holde reinsdyrene unna innmarka, i henhold til skadeserstatningslova § 5-1. Skjønnsretten mener at dette må tillegges vekt, da det er sannsynlig at dette ville blitt presisert av grunneieren hvis det hadde vært tilfellet».¹⁸⁸

Skjønnsretten går ikke nærmere inn på dette og det kommer ikke klart frem hvilken virkning dette har hatt på resultatet. Slik avgjørelsen forstås har det avgjørende vært manglende bevis, og ikke hvorvidt skadelidte medvirket til skaden. Selv om det er usikkert hvor stor innvirkning medvirkning fra skadelidtes side har hatt, er anvendelsen av Femund-dommen og dens medvirkningsvurdering videreført i disse jordskifteavgjørelsene.

---

¹⁸⁵ Reiten (2019) s. 21 og Vaino Rensberg, «Løste årelang konflikt ved å gi en pengegave til kirka», *NRK*, 25. mai 2019, <https://www.nrk.no/sapmi/loste-arelang-konflikt-ved-a-gi-en-pengegave-til-kirka-1.14561471> (lest 22. mars 2021)

¹⁸⁶ Helgeland jordskifteretts avgjørelse 16. november 2020 (saksnummer: 17-064768SKJ-JMOS (s. 8), 17-060242SKJ-JMOS (s. 9) og 17-064769SKJ-JMOS (s. 8)) (under «Skjønnsretten bemerker: Erstatning for beiteskade»)

¹⁸⁷ Helgeland jordskifteretts avgjørelse 16. november 2020 (saksnummer: 17-060242SKJ-JMOS (s. 7 og 9)) (under: under «Skjønnsretten bemerker:» «gjerder» og «Erstatning for gjerde»)

¹⁸⁸ Helgeland jordskifteretts avgjørelse 16. november 2020 (saksnummer: 17-064768SKJ-JMOS (s. 8), 17-060242SKJ-JMOS (s. 8) og 17-064769SKJ-JMOS (s. 8)) (under «Skjønnsretten bemerker: Tilsyn og dialog»)

Når det gjelder gjerdehold har de skadelidte i alle disse sakene hatt strømgjerde. Skjønnsretten tar ikke stilling til hvorvidt gjerde har vært tilstrekkelig eller ikke, men påpeker at strømgjerde ikke er nok og «slår fast at er gjerde som hadde vernet innmarka mot rein, ville ha hindret eller redusert skade».¹⁸⁹ Dersom medvirkning hadde vært vurdert i større grad forstås det at gjerdeholdet ville vært vurdert ytterligere. Skjønnsretten er tydelig på at gjerdeholdet slik det er i dag ikke ville vært tilstrekkelig for å holde reinen ute.¹⁹⁰

Det sentrale å ta med seg fra skjønnsrettens avgjørelse i de tre sakene, er at medvirkning ble vurdert og at det er gitt uttrykk for at vurderingen ville ha vært mer detaljert dersom det var behov for dette. Dommen behandler også muligheten til å sette opp gjerde, tilsynsplikten og dialog mellom reineierne og grunneierne. Disse delene er ikke nødvendig å gjennomgå for å besvare oppgavens problemstilling om hvilken virkning skadeserstatningslovens regler får på erstatning ved skade voldt av rein.

Den 5. november 2020 ble det avsagt en jordskifteavgjørelse om «fellestiltak og bruksordning for oppføring av konfliktforebyggende gjerde» i LH-2019-182321 (Hålogaland).¹⁹¹ Saken handler ikke direkte om skade voldt av rein, men om gjerdehold som et forebyggende element for å forhindre slik skade. Med henvisning til skadeserstatningslovens § 5-1 og Femund-dommen påpeker lagmannsretten, at dersom reinbeitedistriktet «motsetter seg oppføring av gjerdet, skal det mer til for at reinbeitedistriktets ansvar skal falle bort enn når grunneier ikke har søkt om konfliktforebyggende gjerde», jf. dommens punkt 1.3. Dette viderefører og underbygger normene fra Femund-dommen. Selv om Femund-dommen gjør det vanskelig for grunneiere å kreve erstatning ved manglende gjerdehold, vil det stille seg annerledes hvis årsaken til manglende gjerde er at reinbeitedistriktet har motsatt seg det.

---

¹⁸⁹ Helgeland jordskifteretts avgjørelse 16. november 2020 (saksnummer: 17-064768SKJ-JMOS (s. 7), 17-060242SKJ-JMOS (s. 7) og 17-064769SKJ-JMOS (s. 7)) (under «Skjønnsretten bemerker: gjerder»)

¹⁹⁰ Helgeland jordskifteretts avgjørelse 16. november 2020 (saksnummer: 17-064768SKJ-JMOS (s. 7), 17-060242SKJ-JMOS (s. 7) og 17-064769SKJ-JMOS (s. 7)) (under «Skjønnsretten bemerker: gjerder»)

¹⁹¹ Som overfor i fotnote nr. 166 ble ikke saken endelig avgjort før i Hålogaland lagmannsretts avgjørelse 23. mars 2021 (saksnummer 19-182321AJA-HALO). I denne fastsettes resultatet for gjerdehold slik som angitt i avgjørelsen fra 5. november 2020 som er gjengitt i LH-2019-182321 (Hålogaland).

6 Oppsummering og konklusjon

6.1 Innledning

Overfor er lovbestemmelsene og rettspraksis, som er sentrale for skade voldt av rein, vurdert for å avklare hva som er gjeldende rett. Rettshistorien for skade voldt av rein har vært behandlet for å gi et innblikk i hvordan utviklingen har vært.

I det følgende oppsummeres funnene fra vurderingene ovenfor for å forklare hva som er gjeldende rett i tvister om erstatning for skade voldt av rein. Deretter gjennomføres en rettspolitisk vurdering for å avklare hvordan retten bør være og hva lovgiver bør gjøre for å utjevne ulikhetene mellom reindrift og annet husdyrhold.

6.2 Gjeldende rett

Femund-dommen endrer normene for anvendelsen av reindriftsloven § 67 og den rettslige betydningen av tidligere rettspraksis. Dette understrekes av Øyvind Ravna i hans artikkel om skade forårsaket av rein – «Høyesterett [har] med dommen på en diskret måte satt seg i lovgivers sted og endret normene for hvordan reindriftsloven § 67 skal anvendes», hvor han i den sammenheng viser til hvordan Rt. 2001 s. 769 (Selbu-dommen) bidro til å utjevne forskjellene mellom reindrift og landbruk ved alders tids bruk.¹⁹² Ved å vise til Selbu-dommen fremheves det hvor viktig normene som hentes ut av Femund-dommen vil være for reindriftsretten fremover. Femund-dommens prejudikatsverdi er styrket etter domsavsigelsen. Dommen er enstemmig avsagt etter en nøye og detaljert vurdering. Den har også mottatt positive reaksjoner i juridisk litteratur og er videreført i de overfor nevnte avgjørelsene.¹⁹³

Ansvarsgrunnlaget for skade voldt av rein er fortsatt objektivt og solidarisk. Reineier er objektivt ansvarlig og reinbeitedistriktet solidarisk ansvarlig for skade, se mer under punkt 3.

Skadeserstatningslovens regler om lemping og medvirkning i §§ 5-1 og 5-2 må, etter Femund-dommen avsnitt 78, vurderes i tvister om skade voldt av rein. Hvor medvirkningen knytter seg til manglende gjerdehold fra skadelidtes side vil det være mest naturlig å anvende § 5-1 nr. 2, se om dette under punkt 5.3. Det forhindrer ikke at §§ 5-1 nr. 1 og 5-2 kan anvendes på de situasjoner hvor de passer bedre. Når det skal avgjøres hvorvidt en av disse

---

¹⁹² Ravna (2019b) s. 63 se også Ravna (2019a) s. 405

¹⁹³ Se særlig Ravna (2019a) s. 405 til 406, Ravna (2019b) s. 63, avgjørelsene som gjengitt under punkt 5.7, se også Bull (2020) s. 254 til 258

bestemmelsene kommer til anvendelse har Femund-dommen, i bl.a. avsnitt 98, presisert at det skal gjøres en helhetlig vurdering av situasjonen. Dette skiller seg fra tidligere rettspraksis, for eksempel LF-2002-127, hvor det ofte raskt ble fastslått at det ikke var mulig å redusere erstatningen gjennom hverken lemping eller medvirkning, se mer under punkt 4.2.4. Mangel på «generell gjerdeplikt» og at erstatningssummen ikke vil «knekke reindriften» vil ikke lengre være gode nok begrunnelser for å avslå anførsler om erstatningsreduksjon.

Gjerdehold er et av momentene Høyesterett trekker frem som særlig relevant for helhetsvurderingen i Femund dommen avsnitt 109, se også under punkt 5.5. Gjerde vil være et naturlig skadeforebyggende tiltak, etter skadeserstatningsloven § 5-1 nr. 2, i områder hvor det er risiko for at rein kommer inn på innmarken. Medvirkningen øker hvor skadelidte motsetter seg gjerdehold.

Det stilles strengere krav til skadelidte i Femund-dommen enn det ble gjort i tidligere rettspraksis, som for eksempel Rt. 1967 s. 1265 som presenteres under punkt 5.6.5. De strengere kravene vil ifølge Øyvind Ravna gjøre det «vanskelig for grunneiere å påberope seg erstatning for reinskade om de ikke har ført opp gjerde som beskytter deres innmark».¹⁹⁴ Etter dommen vil gjerdehold få en mye større betydning ved medvirkningsvurderingen.

Normene fra Femund-dommen har bidratt til en utvikling av hvordan gjeldende rett skal forstås. Selv om utgangspunktet fortsatt vil være objektivt solidarisk ansvar, likestilles reindrift og annet husdyrhold mer gjennom Femund-dommens lemping og medvirkningsvurdering.

6.3 Rettspolitiske betraktninger

Selv om Femund-dommen tilfører nye normer for anvendelsen av reindriftsloven § 67 og endrer rettspraksis, vil det fortsatt være behov for lovendring. Lovfesting av disse normene vil forsikre at de videreføres og overholdes i slike tvister, og at ikke domstolene på nytt endrer normene.

Etter Lappekodisillen ble vedtatt som et tillegg til grensetraktaten mellom Norge og Sverige i 1751, har det skjedd en gradvis innskjerpelse av reglene om skade voldt av rein. Særlig etter at fellelappeloven fra 1883 ble vedtatt har det vært en minimal, men likevel innskjerpende

---

¹⁹⁴ Ravna (2019b) s. 63 se også Ravna (2019a) s. 405

utvikling av reglene. Den manglende revidering av reglene har mottatt kritikk fra flere hold, se om rettsutviklingen under kapittel 2 og kritikk av gjeldende lovbestemmelse under 4.3. Blant annet av Høyesterett i Femund-dommen. Førstvoterende påpeker at Femund-saken tydeliggjør hvorfor «det er behov for en snarlig revisjon av reindriftingslovens regler om ansvar og erstatning», jf. avsnitt 91. Denne uttalelsen alene, men særlig sammen med den øvrige kontinuerlige kritikken av gjeldende lovbestemmelse, den minimale og innskjerpende utviklingen av reglene, og normene Femund-dommen oppstiller, taler for at lovendring er nødvendig.

Når det gjelder de øvrige elementene, av ansvar for skade voldt av rein, bør det etter mitt skjønn gjennomføres visse endringer i lovgivningen.

Det bør gjøres visse endringer i det objektive solidariske ansvaret. Det objektive ansvaret bør fortsatt bestå, da det er naturlig at reineiere er ansvarlig for skade deres dyr utøver. Det er omfanget av det solidariske ansvaret som bør revideres. Ansvaret bør bygge seg opp gradvis slik Samerettsutvalget II foreslår, hvor siidaandel i aktuell siida blir ansvarlig hvis det er uklart hvem som eide den skadevoldende rein og reinbeitedistrikt blir ansvarlig hvis det også er usikkert hvilken siida reinen tilhørte.¹⁹⁵ På denne måten begrenses omfanget av solidaransvaret uten å stille skadelidte i en dårligere posisjon.

Det bør, slik Samerettsutvalget II også har foreslått, innføres en bestemmelse som inkluderer skadeserstatningslovens regler om lemping og medvirkning i reindriftingsloven § 67.¹⁹⁶ Selv om Femund-dommen fastslår i avsnitt 78 at reglene får anvendelse på reindriftingsforhold, vil ikke det være tilstrekkelig. En inkludering av reglene om lemping og medvirkning vil tydeliggjøre og forsikre at lemping og medvirkning vurderes i tvister om skade voldt av rein, i tillegg til å øke rettsikkerheten. Beitelova inneholder allerede et unntak fra det objektive ansvaret gjennom ordlyden «medverka» i § 7 andre ledd. En tilføring av skadeserstatningslovens regler om lemping og medvirkning i reindriftingsloven § 67 vil derfor utjevne forskjellene mellom reindrift og annet husdyrhold.

Når det gjelder reglene om gjerdehold er det mer usikkert om det bør gjøres endringer. I Femund-dommen fremstilles gjerdehold som et sentralt moment i helhetsvurderingen av

---

¹⁹⁵ NOU 2007: 13 A s. 54 se også over under punkt 4.2.2

¹⁹⁶ NOU 2007: 13 A s. 54 se også over under punkt 4.2.4

medvirkning, jf. avsnitt 109. Høyesterett legger i avsnitt 85 opp til at reineiere egentlig bør kunne anses som «granne» og kunne påberope seg reglene i grannegjerdelova, se mer under punkt 5.6.5. En eventuell lovendring bør derfor knytte seg til å inkludere reineiere i grannegjerdelova eller gjøre det lettere å få gjennomslag for gjerde i reindriftsloven.

Det er nødvendig å endre lovgivningen hva gjelder skade voldt av rein. Lovgivningen er utdatert og har lenge hatt behov for endring. Det er nødvendig å likestille reindriften mer med annet husdyrhold enn hva dagens lovgivning gjør. Normene man kan hente ut av Femunddommen bidrar til likestilling mellom næringene og videreutvikling av reglene i den retning Samerettsutvalget II foreslo. Øyvind Ravna har med henvisning til Femunddommens avsnitt 91 uttalt at etter dommen kan ikke «lovgiver [...] lene seg tilbake og la Samerettsutvalgets forslag bli liggende i departementets skuffer».¹⁹⁷ Det er derfor nødvendig med en snarlig revidering av reindriftsloven, særlig reglene om skade voldt av rein, for å forsikre at normene fra Femunddommen videreføres.

---

¹⁹⁷ Ravna (2019b) s. 63

Referanseliste

Lovregister:

Lov 2. oktober 1751 om Første codicill og Tillæg til Grendse-Tractaten imellem Kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende (Lappekodisillen)

Lov 16. mai 1860 nr. 2 om jords fredning (opphevet)

Lov 2. juni 1883 angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige (felleslappeloven) (opphevet)

Lov 25. juni 1897 indeholdende Tillægsbestemmelser angaaende Lapperne og Rensdyrdriften inden de søndenfor Finmarkens Amt liggende Landsdele (tillegglappeloven) (opphevet)

Lov 12 mai 1933 nr. 3 om reindriften (opphevet)

Lov 28 juni 1957 nr. 16 om friluftslivet (friluftsløven)

Lov 5. mai 1961 om grannegjerde [grannegjerdelova]

Lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål [beitelova]

Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)

Lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige (grensereinbeiteloven)

Lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindriften (opphevet)

Lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (jordskifteloven) (opphevet)

Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindriften (reindriftenloven)

Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)

Forskrift 3. juli 1996 nr. 1467 om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindriften og annen berørt part (opphevet)

Forskrift 19. juni 2008 nr. 707 om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part

International Covenant on Civil and Political rights, 16 December 1966 (Entry into force 23 March 1976)

Forarbeidsregister:

Utkast til lov om rendriften, Etter Landbruksdepartementets anmodning utarbeidet av riksadvokat Kjerschow, 1922

Ot.prp. nr. 28 (1932) Om utferdigelse av en lov om reindriften (Hentet fra Stortinget.no: https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1932&paid=3&wid=a&psid=DIVL303&pgid=a_0559 (26.02.2021))

Ot.prp. nr. 9 (1976–1977) Om lov om reindrift (LovdataPro)

Ot.prp. nr. 75 (1983–1984) Om lov om endringer i erstatningslovgivningen (ansvar for dyr, regress, lemping m m og endringer i bilansvarslova) (LovdataPro)

NOU 1984: 18 Om samenes rettsstilling (LovdataPro)

NOU 1993: 34 Rett til og forvaltning av land og vann i Finnmark Bakgrunns materialet for Samerettsutvalget (LovdataPro)

NOU 2001: 35 Forslag til endringer i reindrifftsloven (LovdataPro)

NOU 2007: 13 A Den nye sameretten; Utredning fra Samerettsutvalget Del I, II og III (kap. 1-15) (LovdataPro)

NOU 2007: 13 B Den nye sameretten; Utredning fra Samerettsutvalget Del III – kapittel 16-24 (LovdataPro)

Prop. 101 L (2012–2013) Lov om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eigeedom m.m. (jordskiftelova) (LovdataPro)

Prop. 90 L (2018–2019) Endringer i reindrifftsloven (tilgjengeliggjøring av reintall og obligatorisk individmerking) (LovdataPro)

Domsregister:

Underinstanser:

RG-1981-592 (Frostating)

RG-1984-524 (Vardø Herredsrett)

LF-2002-127 (Frostating)

LF-2016-2798 (Frostating)

LH-2019-182321 (Hålogaland)

Helgeland jordskifteretts avgjørelse 16. november 2020 (saksnummer: 17-060242SKJ-JMOS (Øksningen ytre), 17-064768SKJ-JMOS (Sørvikten) og 17-064769SKJ-JMOS (Breistrand))

Hålogaland lagmannsretts avgjørelse 23. mars 2021 (saksnummer 19-182321AJA-HALO)

Høyesterett:

Rt. 1862 s. 654

Rt. 1892 s. 411

Rt. 1955 s. 184

Rt. 1956 s. 411

Rt. 1967 s. 1265

Rt. 1975 s. 796

Rt. 1975 s. 1029

Rt. 1997 s. 833

Rt. 1990 s. 33

Rt. 2001 s. 769

Rt. 2004 s. 165

Rt. 2015 s. 216

Rt. 2015 s. 989

HR-2018-872-A (Femund-dommen)

Litteraturregister:

- Bull (1997) Bull, Kirsti Strøm, *Studier i reindrifftsrett*, Tano Aschehoug 1997
- Bull (2020) Bull, Kirsti Strøm, *Reindrifftsloven: Lov om reindrift 15. juni 2007 nr. 40 Lovkommentar*, Universitetsforlaget 2020
- Hagstrøm og Stenvik (2019) Hagstrøm, Viggo og Are Stenvik, *Erstatningsrett*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2019
- Hærem (1970) Hærem, Axel, *Gjerdehold mellom naboer: Lov om grannegjerde av 5. mai 1961*, H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) 1970
- Kjelland (2016) Kjelland, Morten, *Erstatningsrett – en lærebok*, Universitetsforlaget 2016
- Lødrup (2009) Lødrup, Peter, med bistand av Morten Kjelland, *Lærebok i erstatningsrett*, 6. utgave, Gyldendal Akademisk 2009
- Nygaard (2007) Nygaard, Nils, *Skade og ansvar*, 6. utgave, Universitetsforlaget 2007
- Ravna (2007a) Ravna, Øyvind, «Gjerdehold til støtte for reieneiers driveplikt etter reindrifftsloven § 26 tredje ledd», *Kart og Plan*, Vol. 67 (2) 2007a, s. 88-100

- Ravna (2007b) Ravna, Øyvind, «Ansvar for skade forårsaket av rein», *Lov og Rett*, 2007b s. 171-184 (LovdataPro, referanse på lovdata: LOR-2007-171)
- Ravna (2019a) Ravna, Øyvind, *Same- og reindrifftsrett*, Gyldendal 2019a
- Ravna (2019b) Ravna, Øyvind, «Ansvar for skade forårsaket av rein: om gjerdehold, objektivt ansvar og medvirkning» *Lov og rett*, vol. 58 (1) 2019b, s. 48-63
- Reiten (2019) Reiten, Magne, «Femund-saken», *Frostating lagmannsrett årsmelding 2019*, på s. 21-22
<https://www.frostating.no/wp-content/uploads/arsmelding2019/> (sist lest 15.05.21)
- Skoghøy (2018) Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og rettsanvendelse*, Universitetsforlaget 2018
- Skogvang (2017) Skogvang, Susann Funderud, *Samerett*, 3. utgave, Universitetsforlaget 2017

Høringsuttalelser og internasjonale uttalelser:

Bull, Kirsti Strøm, *Høringsuttalelse Forslag til endringer i reindrifftsloven – høringsbrev av 1. februar 2019*, 13.03.2019 (hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---endringer-i-reindrifftsloven/id2626857/?uid=625f4d50-ef99-4d25-a81d-2ac370a96f7b> 02.03.21)

Human Rights Committee, Concluding observations on the seventh periodic report of Norway, CCPR/C/NOR/CO/7, 5. April 2018

Norske Reindriftssamers Landsforbund, *Høringsuttalelse vedr. endringer i reindrifftsloven*, 15.03.2019 (hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---endringer-i-reindrifftsloven/id2626857/?uid=ae8efa30-da7c-4e40-9c43-4ed8e741c8f4> 10.02.2021)

Norske Samers Riksforbund, *Høring – forslag til endringer i reindrifstloven*, 15.03.2019
(hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---endringer-i-reindrifstloven/id2626857/?uid=8b68656b-2c83-4075-911d-1821241631ae> 10.02.2021)

Sametinget, *Høringsuttalelse til forslag på endringer i reindrifstloven*, 14.03.2019 (hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---endringer-i-reindrifstloven/id2626857/?uid=a9c81357-3b2a-499e-86c6-f3645b5d1103> 10.02.2021)

Avis- og nettartikler:

Rensberg, Vaino, «Løste årelang konflikt ved å gi pengegave til kirka», *NRK*, 25. mai 2019
<https://www.nrk.no/sapmi/lost-arelang-konflikt-ved-a-gi-en-pengegave-til-kirka-1.14561471>
(lest: 22. mars 2021)

Sametinget, *Reindrifstrettsutvalget*, u.å.
(<https://sametinget.no/naring/reindrif/reindrifstrettsutvalget/>) (lest: 02.03.2021)

Østby, Tove, «Det første samiske reindrifstlovutvalget er oppnevnt», *Rørosnytt*, 29. oktober 2018, <https://rorosnytt.no/det-forste-samiske-reindrifstlovutvalget-er-oppnevnt/> (lest 16.april 2021)

